

Okuma Kulüplerinin İşlevleri ve Okuma Kültürüne ve Alışkanlığına Etkileri

Bülent YILMAZ¹, Emine CENGİZ²

Öz: Okuma kavramı temelinde gönüllü olarak bir araya gelen ve düzenli biçimde çeşitli okuma etkinlikleri gerçekleştiren topluluklar olan okuma kulüpleri çeşitli genel işlevleri yanı sıra okuma kültürünün/alışkanlığının oluşturulmasında ve geliştirilmesinde önemli rollere sahiptir. Bu çalışmanın amacı, ODTÜMD (Orta Doğu Teknik Üniversitesi Mezunlar Derneği) Edebiyat Kulübü'nün, üyelerin sosyal, kültürel, ruhsal, entelektüel yaşamları, kişisel gelişim ve dil-iletişim becerileri ile okuma kültürleri/alışkanlıkları üzerindeki etkilerini ortaya koymaktır. Bu amaç çerçevesinde betimleme yöntemi ile gerçekleştirilen çalışmada halen çalışmalarını etkin biçimde sürdüren ODTÜMD Edebiyat Kulübü'nün 142 üyesine anket uygulanmıştır. Araştırmada kulüpte gerçekleştirilen okuma etkinliklerinin, üyelerin sosyal, kültürel, ruhsal, entelektüel yaşamları, kişisel gelişim ve dil-iletişim becerileri ile okuma kültürlerini/alışkanlıklarını çeşitli açılardan olumlu yönde etkilediği ve üyelerin kulübün işleyişinden memnun oldukları sonucuna ulaşılmıştır. Çalışma sonunda hem genelde okuma kulüpleri hem de ODTÜMD Edebiyat Kulübü'ne yönelik bazı önerilerde bulunulmuştur.

Anahtar sözcükler: Okuma Kültürü, Okuma Alışkanlığı, Okuma Kulübü, Orta Doğu Teknik Üniversitesi Mezunlar Derneği Edebiyat Kulübü

Functions of Reading Clubs and Their Effects on Reading Culture and Habit

Abstract: Reading clubs, which are communities that voluntarily come together based on the notion of reading and regularly perform diversified reading activities, have significant roles in the formation and development of reading culture/habits, as well as their various general functions. The study proposes to report the effects of the METUAA (Middle East Technical University Alumni Association) Literature Club on the social, cultural, spiritual, intellectual lives, personal development, and language-communication skills of the members and their reading cultures/habits. In the light of this objective, the research data gathered via a survey from 142 members of the METUAA Literature Club, who are actively involved in activities based on the descriptive method. Results revealed that reading activities carried out in the club positively affected the members in terms of their social, cultural, spiritual, intellectual lives, personal development and language-communication skills, and reading cultures/habits in various aspects and that the members were satisfied with the services of the club. In the conclusion, recommendations related to reading clubs and METUAA Literature Club were presented.

Keywords: Reading Culture, Reading Habit, Reading Club, Middle East Technical University Alumni Association Literature Club

Geliş Tarihi: 28.11.2021

Kabul Tarihi: 25.01.2022

Makale Türü: Araştırma Makalesi

¹ Hacettepe Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü, Ankara, Türkiye, e-posta: byilmaz963@gmail.com, ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-4040-3966>

² Marmara Üniversitesi, Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı, İstanbul, Türkiye, e-posta: eminecengizhacettepe@gmail.com, ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-1104-2639>

Atıf için/ To cite:

Yılmaz, B. ve Cengiz, E. (2022). Okuma kulüplerinin işlevleri ve okuma kültürüne ve alışkanlığına etkileri. *Yaşadıkça Eğitim*, 36(2), 264-290.

Okuma kültürü/alışkanlığı, hem bireysel hem de toplumsal düzeyde gelişmişliğin temel gereklerinden ve ölçütlerinden birisidir. Bireysel ve toplumsal aklı ve duyguları geliştirmesi, eğitimin verimliliğine katkı sağlaması, kültürel yaşamın tüm alanlarını desteklemesi, dil ve iletişim becerilerini güçlendirmesi, bireysel ve toplumsal yaşama nitelik katması okuma kültürünün başlıca işlevleri arasında sayılabilir. Ancak, böylesine önemli işlevlere sahip okuma kültürünü hem bireysel hem de toplumsal düzeyde oluşturmak ve geliştirmek kolay olmamaktadır. “Yeni doğan her bireyin okuma-yazma bilmeden ve dolayısıyla okuma kültürüne sahip olmadan doğduğu gerçeği” var oldukça, okuma kültürü/alışkanlığı da çözümlenmesi gereken bir sorun olarak varlığını koruyacaktır. Nitekim dünyanın en gelişmiş toplumları dahi bu sorun ile uğraşma çabalarından vazgeçmemektedir. Bu nedenle toplumsal, ekonomik, kültürel, eğitimsel, teknolojik, psikolojik vb. birçok etkenin rol oynadığı çok boyutlu karmaşık bir süreç niteliği taşıyan okuma kültürü, söz konusu sürecin her unsuru açısından dikkatle ele alınarak değerlendirilmek ve çözümler üretilmek durumundadır.

“Okuma eylemi” paydasında gönüllü olarak bir araya gelen ve düzenli bir biçimde çeşitli okuma etkinlikleri gerçekleştiren gruplar olarak okuma kulüpleri, okuma kültürünün oluşturulması ve geliştirilmesinde önemli işlevler üstlenebilen topluluk yapılanmalarıdır. Okuma kulüpleri sosyalleştirme, entelektüel-kültürel gelişimi ve eğitimi destekleme, boş zamanları değerlendirme-eğlenme alanını zenginleştirme, ruh sağlığını koruma ve iyileştirme (bibliyografik terapi), eleştirel bakış kazandırma ve geliştirme, kütüphane kültürünü destekleme, dili ve diğer iletişim becerilerini güçlendirme, kişisel gelişime katkı sunma, sosyal prestij ve doyum sağlama vb. genel işlevlerinin yanı sıra, okuma kültürünü farklı boyutlarıyla güçlendirme etkisine sahiptir.

Dünyada ortaya çıkış süreci birkaç yüzyıl öncesine dayanan ve batı toplumlarında varlıklarını ciddi işlevlerle geliştirerek sürdüren okuma kulüplerine ilişkin olarak dünyada yapılmış birçok çalışmaya rastlanırken, Türkiye’de değerlendirme yapmak için yeterli bilimsel çalışma ve veri olduğunu söylemek güçtür.

Bu çalışmada, verilecek literatür özetinden sonra okuma kulüpleri ve okuma kültürü konusunda kuramsal bir çerçeve çizilecek, daha sonra ODTÜMD (Orta Doğu Teknik Üniversitesi Mezunlar Derneği) Edebiyat Kulübü üyelerinden anket yolu ile elde edilen veriler değerlendirilerek, bazı sonuçlara ulaşılabilecek ve önerilerde bulunulacaktır.

Literatür Özeti

Uluslararası literatüre bakıldığında okuma kulüplerinin okuma kültürüne etkisi üzerine yapılmış dikkat çekici çalışmalar bulunmaktadır. Örneğin, yapılan bir çalışmada, okuryazarlık uygulamalarını değiştirmede halka açık kitap kulübünün rolü incelenmiştir. Halka açık kitap kulübü, öğretmenler için mesleki gelişimi ve ebeveynler için aile okuryazarlığını birleştirmeyi amaçlayan deneysel bir yaklaşım olarak başlamıştır. İki yıllık bir süreçte on bir kitap kulübü toplantısı yapıp veri toplanmıştır. Çalışma sonunda, halka açık kitap kulübüne katılan öğretmenlerin, ebeveynlerin, öğrencilerin ve kulüp üyelerinin zaman içinde yeni okuryazarlık uygulamaları geliştirdikleri görülmüştür (Dail ve diğerleri, 2009).

Konu, literatüre çeşitli boyutlarıyla yansımıştır. Bir doktora tezi çalışmasında, kitap kulübü üyelerinin çok kültürlü okuma algıları araştırılmıştır. Araştırma sonucunda, bireylerdeki çok kültürlülük yapısında kitap kulübünde kültürlerarası okumalardan kaynaklanan kazanımlar olduğu görülmüştür (Huber, 2008). Bir diğer doktora tezi çalışmasında ise, yaz aylarında gençlere yönelik çevrimiçi kitap kulüpleri hizmeti sunan bir halk kütüphanesi sistemi incelenmiştir. Araştırmada kitap kulüplerinin okuma güçlüğü çeken ya da zorlanan okuyucuların katılımını sağlama, gönüllü okumaya destek olma, gençlere yeni deneyimler yaşatarak, okuryazarlık becerilerini artırma etkilerinin olduğu bulgularına ulaşılmıştır (Scharber, 2009).

Bir başka çalışmada, afazili (konuşma, anlama, okuma, yazma ve hesap yapmada zorluk çeken) bireylerin bir kitap kulübüne katılması ile birlikte kişisel algı ve deneyimlerini tanımlamak amaçlanmıştır. Katılımcılar, afazi teşhisi konan yaşları 33 ila 77 arasında değişen yedi kadın ve üç erkek olmak üzere toplam 10 yetişkinden oluşturulmuştur. Çalışma sonucunda, afazili bireylerin sosyal etkileşimlerinin kitap kulübü aracılığıyla arttığı gözlemlenmiştir (Julian, 2018).

Literatürde konu zaman zaman kütüphanelere ilişkin olarak da incelenmiştir. Brigham Young Üniversitesi'ndeki kütüphane personeli mesleki gelişimleri için kitap kulüplerine katılmışlardır. Çalışmaya göre, kitap kulüpleri geleneksel eğitim yöntemlerinden daha etkili, profesyonel gelişim için ise basit ve ucuz araçlar olarak görülmektedirler. Kitap kulübüne katılan kütüphaneciler, bu eğitimleri sınıf tarzı eğitimlerden daha zevkli ve öğrenilen ilkeleri anlamalarına, korumalarına ve uygulamalarına yardımcı olmada daha etkili bulduklarını bildirmişlerdir (Smith ve Galbraith, 2011). Amerika'da yapılan bir araştırmada, kitap kulüplerini anlamak üzere yola çıkılmıştır. Kitap kulübü üyelerinin kütüphaneleri ziyaret etme olasılığı üye olmayanlara göre daha yüksek bulunmuştur. Halk kütüphanelerindeki kitap kulüpleri, ilgilenen ancak özel bir gruba katılma fırsatına sahip olmayan, sosyalleşme ve uzun vadeli bağlılık potansiyeli olan kişiler için paha biçilmez değerde görülmüştür (Morgan-Witts, 2015).

Okuma kulüpleri konusunda eğitim, okul ve öğrenciler bağlamında daha çok çalışma yapıldığı söylenebilir. Örneğin, düşük performanslı ilköğretim öğrencilerinin okuryazarlıklarını geliştirme ve bir öğrenme topluluğu oluşturmada kitap kulüplerinin etkisinin araştırıldığı bir çalışmanın sonuçlarına göre, kitap kulübünü öğrenme aracı olarak kullanarak bir öğrenme topluluğu oluşturma ile okuryazarlığı geliştirme arasında olumlu nedensel ilişkiler bulunmaktadır (Alghamdi, 2001). Yapılan bir başka çalışmada, öğretim programını etkili kılmak için öğrencilerde farklı bakış açıları geliştirmek ve onları motive etmek için kitap kulübü yaklaşımı ele alınmıştır. Çalışmaya göre, bu kulüpler küçük gruplar halinde çalışarak öğrencilere okuma, yazma ve konuşma yaklaşımı sunmaktadır (Harmon ve Wood, 2001). Yapılan bir yüksek lisans tezi çalışmasında, bir öğrenci kitap kulübünün üçüncü sınıf öğrencilerinin okuryazarlık tutumları ve performansı üzerindeki etkileri deneysel yöntem aracılığıyla araştırılmıştır. Araştırma sonucunda, kitap kulübüne katılan üçüncü sınıf öğrencilerinin katılmayanlara göre okuma tutumu puanlarını daha fazla artırdığı bulgusuna erişilmiştir (Bellamy, 2001). Bir diğer çalışmada, kültürel ve dilbilimsel olarak farklı öğrencileri kitaplar hakkında okuma, yazma ve konuşma etkinliğinde buluşturmak için kitap kulübünü kullanmak amaçlanmıştır. Araştırma sonucunda, öğrencilerin okuma ve kelime bilgilerinde artış meydana geldiği anlaşılmıştır (Kong ve Fitch, 2002). Yapılan bir doktora tezinde okul sonrası kitap kulübünün, kültürel ve dilsel olarak farklı geçmişi olan ilköğrencilerinin çoklu kimlikleri üstlenmelerine, kurumlarını değerlendirmek için kullanmalarına ve olası kimlikler yaratmalarına olanak tanıyan çoklu sosyal işlevler sağladığını göstermiştir (Wang, 2016). Bir yüksek lisans tezinde, dördüncü ve beşinci sınıf öğrencilerinin bir kitap kulübünde kışkırtıcı bir metin sunulduğunda nasıl etkileşimde buldukları ve kulübün öğrencilere zor konuları tartışma ve eleştirel bir biçimde düşünme özgürlüğünü nasıl verdiği incelenmiştir (Barbato, 2019).

"Okuma kulüplerinin okuma kültürü üzerine etkilerine" literatüre yansımaları açısından bakılırsa, konunun Türkiye'de bugüne kadar çok çalışıldığını söylemek güçtür. Türkiye'deki literatürde dikkati çeken çalışma Tüzün (2018) tarafından yapılmıştır. "Anlamın yaratımında okuyucunun rolüne vurgu yapan okurtepkisi kuramı" temelinde gerçekleştirilen çalışmanın amacı, okuma eyleminin dönüştürücü, iyileştirici ve zihin açıcı bir eylem olarak betimlendiği Jane Austen Kitap Kulübü kitabını incelemektir. Çalışmada, okuma kulüplerinin okura özgür bir alan sunduğu, okurun romanı kendi deneyimleri ile zenginleştirdiği ve romanda yakaladığı yeni anlamları yaşamına aktardığı savı irdelenmiştir. 2020-2021 yıllarında OKUYAY Projesi çerçevesinde yapılan yayınların da (OKUYAY Platformu, 2020) Türkçe literatüre önemli katkılar sağladığı söylenebilir.

Okuma Kulüpleri ve Okuma Kültürü: Kuramsal Çerçeve

Okuma Kulüpleri

Tanım ve tarihçe: Kısaca tanımlanacak olursa, aynı amaçlarla kurulan ve kitap kulübü, edebiyat kulübü, edebiyat topluluğu gibi farklı isimlerle de adlandırılabilen okuma kulübü, "bireylerin düzenli aralıklarla bir araya gelip, kitap, dergi gibi benzer materyalleri okudukları, fikirlerini paylaştıkları, tartıştıkları grup etkinliğidir." (OKUYAY Platformu, 2020, s.8). Tanımda da dikkat çeken ve bir okuma kulübünün temel özelliklerini ortaya koyan başlıca noktaların gönüllülük, düzenli aralıklarla çeşitli tür ve konuda materyaller okuma ve okunanlar üzerine tartışma olduğu söylenebilir.

Okuma kulüplerinin ortaya çıkmasında insanların okuduklarını birbirine anlatma, paylaşma, konuşma

durumlarıyla ilişkili olduğu ve okuma-yazma bilmeyenlerin çok olduğu eski dönemlerde okuyan birini dinlemenin de bir okuma topluluğunun oluşmasına neden olduğu dile getirilmektedir (OKUYAY, 2020). Okuma kulüplerinin dünyada Ortaçağ'a uzanan bir tarihe dayandığı anlaşılmaktadır. "Okumak ya da okuyan birini dinlemek için bir araya gelmek Orta Çağ'da popüler hale gelmişti ve yaygınlaşmıştı. Okuma yazma bilmemenin normal sayılmasına ve çok az kişinin kitap sahibi olmasına rağmen dönemin gezici eğlence grupları ve ozanları kırsal alanlarda dolaşarak isteyenlere yüksek sesle okurlardı. Ayrıcalıklı azınlığın evlerinde ise eğitilmiş hizmetçiler efendilerine kitap okuyordu. On sekizinci yüzyılın sonlarına doğru küçük kitap toplulukları, okuma toplulukları, kitap kulüpleri ve edebiyat topluluklarının üyeleri kitapları tartışıp sosyalleşirken aynı zamanda bu gruplar, kitap ödünç veren ve dolaştıran bir kütüphane işlevi görüyordu." (OKUYAY Platformu, 2020, s.11).

18. yüzyılda roman edebi bir tür olarak geliştirilirken, salonlar (odalar) ve edebiyat toplulukları da ortaya çıkmıştır (Tyler, 2014). Örneğin, bu yüzyılda Almanya'da entelektüeller, aristokratlar, burjuvalar (şehirliler) ve zengin kişilerden oluşan "küçük ama eleştirel tartışmalar yürüten bir kamusal topluluklardan" söz edilir. Bu topluluktaki kişiler kitapları kısa süre içinde ayrıntılı bir biçimde okuyarak, kendilerine bir okuma alışkanlığı düzeni getirmişler ve zamanla topluluğa katılan okur sayıları da artmıştır. Okuma topluluklarının ve bu topluluklara katılan okuyucu sayılarının artış nedenleri arasında kitap, dergi gibi basılı kaynakların daha fazla üretilmesi, yazar sayısındaki artış, yayınevi sayılarının artması, kütüphanelerin ve okuma salonlarının kurulması ve ödünç kitap vermelerinin önemli yer tuttuğu söylenebilir. Bu sayede oluşan okuma toplulukları (grupları) ile günümüzdeki okuma kulüplerinin temelleri atılmıştır (Habermas, 1997).

Manguel (2014) 15. yüzyılda okuma bilmeyen kadın, çocuk vb. gruplara okuma yazma bilen kişiler tarafından toplu okumalar yapıldığından ve 19. yüzyılda Küba ve ABD'de fabrika işçilerinin çalışmaları sırasında kendilerine kitap okunduğundan ve bunun da okuma kulüplerinin gelişimini etkilediğinden söz eder. "On dokuzuncu yüzyıl edebi toplulukları, on yedinci yüzyılın buluşma noktaları olan Avrupa salonlarında edebiyat, siyaset veya kültür hakkında tartışmak isteyen kişilerin (ki bunlar çoğunlukla erkeklerdi) torunlarıydı." (OKUYAY Platformu, 2020, s.11).

Okuma kulüplerinin yüzyıllardır var olduğu ve son zamanlardaki yeni medya araçları sayesinde daha fazla kitleye ulaşmaya başlayarak popüler duruma geldiği görülmektedir. Medya aracılığıyla, bu kitap hareketleri okumayı sosyal katılım olarak teşvik etmektedir. Dünyada halk kütüphanelerinde kullanıcıların ilgisini çekmek ve okumalarını teşvik etmek ve sosyalleşme amaçlı çevrimiçi kitap kulübü hizmetleri de artmaya başlamıştır (Scharber, 2009).

1990'lı yıllarda popüler televizyon programlarının kitaplara yer vermelerinin okuma kulüplerine yaygınlaşmaları yönünde etkileri olmuştur. İnternet olanakları ise okuma kulüplerine erişimi, çevrimiçi katılımları ve bu konudaki paylaşımları artırmıştır. Çevrimiçi kitap kulüpleri, çevrimiçi kitapçılar ve perakendeciler, kitap değişim siteleri, kitap değerlendirme siteleri, sosyal medya platformları, bloglar kitap ve okuma çevresinde yeni nesil etkileşimin örnekleri arasında yer almıştır (OKUYAY Platformu, 2020).

Kısaca, dünyada genel olarak entelektüel edebi okumalar biçimde başlayan okuma kulüpleri hareketinin zamanla eğitim, hobi, sağlık, sivil ve resmi/kurumsal kültürel etkinlik ya da hizmetler gibi amaçlarla gerçekleştirilmeye başlandığı ve yeni medya/teknoloji araçlarıyla sürdürülmeye çalışıldığı söylenebilir.

Genel olarak "kutsal devlet" anlayışına dayalı Osmanlı ve Cumhuriyet dönemi sivil toplum geleneğinin güçlü olmamasının (Aslan, 2020) sivil toplum yapılanmaları olarak nitelendirilebilecek okuma kulüplerinin tarihsel gelişimini olumsuz yönde etkilediği ve geciktirdiği düşünülebilir. Dolayısıyla, Türkiye'de okuma kulüpleri hareketinin güçlü bir tarihinin olduğunu söylemek olanaklı görünmemektedir. 19. yüzyıl yenilikçi Osmanlı aydınlarının çok kısa bir dönem kültürel işlevleri ile öne çıkan ancak daha sonra bu işlevlerini yitiren ve kahvehanelere dönüşen kıraathanelerde yaptıkları ve genellikle siyasal nitelikteki entelektüel okuma ve tartışmalar okuma kulübü kavramı ile belirli ölçüde ilişkilendirilebilir görünmektedir. Ancak bu çabaların toplumsallaşmadığı ve erkek mekânı olan kahvehanelerin ve kahvehane kültürünün okuma kulüplerinin

ortaya çıkışına kaynaklık edemediği söylenebilir.*

Türkiye’de, günümüzde Kitap Ağacı, Kitap Kulübü, KitapKakan, ODTÜMD Edebiyat Kulübü, Ankara Kitap Kulübü, Kitap Dostluğu Kulübü, Hypatia İstanbul, Artisan Kitap Kulübü, Minerva Kitap Kulübü, İstanbul Reading Club, Klasik Okur Kitap Kulübü, Dünya Klasikleri Okuma Kulübü, Foder Kitap Kulübü, Mithrandir Kitap Kulübü, Dipnot TV Kitap Kulübü, Martı Kitap Kulübü vb. adlarla ve genelde benzer amaçlarla oluşturulan, farklı mekânlarda/platformlarda birbirinden bağımsız sivil, amatör, kurumsal, kişisel, dışarıya kapalı ya da açık, çevrimiçi-yüz yüze, belirli bir ücrete tabi olan/olmayan birçok okuma kulübünün bulunduğu ve etkinliklerini sürdürdükleri görülmektedir.³

Türkiye’de, içinde okuma kulüplerine yer veren bazı proje ve etkinlikler de gerçekleştirilmiştir. Örneğin, en güncel örnek olarak Türkiye’de okuma kültürü üzerine AB destekli bir proje çerçevesinde kapsamlı çalışmalar yapan Okuma Kültürünü Yaygınlaştırma Platformu (OKUYAY) okuma kültürünün Avrupa ülkelerindeki gibi iyi örneklerinin Türkiye’de de yaygınlaşmasını hedeflemiştir. OKUYAY Platformu ve Türkiye Yayıncılar ve Yayın Dağıtımçıları Birliği Derneği’nin bu proje çerçevesinde yapmış olduğu “Okuma Kulüpleri” çalışması dikkat çekicidir. Bu proje kapsamında Okuma Kulüpleri Kitapçığı (OKUYAY Platformu, 2020) adıyla bir çalışma yayımlanmıştır. Bu kitapçık, “okuma kulüpleri hakkında farkındalık yaratma, okuma kulüplerini tanıtmaya ve bu konuda bilgi paylaşımı sağlama amacıyla yapılan faaliyetlerden biri olarak” hazırlanmıştır. Proje kapsamında 5 Kasım 2020 ve 9 Aralık 2020 tarihlerinde kitap kulüplerinin ele alındığı OKUYAY Buluşmaları adıyla çevrimiçi toplantılar düzenlenmiştir. Bu toplantılarda “Türkiye’de okuma kulüplerinin çalışmaları, sorunları, ihtiyaçları konuşulmuştur” (OKUYAY Platformu, 2020; Sönmez, 2021; Yılmaz, 2021).

TRT Ankara Radyosu’nda yapımcı Müge Tüzün Gerçek tarafından 2020 yılından bu yana gerçekleştirilen Kitap Kulübü4 adlı programda kitap kulüpleri çeşitli açılardan ele alınmakta, akademisyen ve bazı kulüp kurucuları/üyeleri ile bu konuda söyleşiler yapılmaktadır.

Günümüzde bilgi ve iletişim teknolojileri, özellikle internet ve sosyal medyanın etkisi ile birlikte okuma kulüplerinin üye sayılarını ve erişilebilirliklerini artıracakları öngörülebilir. Etkinliklerini hem yüz yüze hem de dijital ortamlarda gerçekleştirebilen okuma kulüpleri eğitim, kütüphane etkinlikleri, resmi hizmet kurumlarının kültürel hizmetleri ve sivil kültür temelinde işlevsel yapılanmalar olarak varlıklarını geliştirmektedir.

Okuma kulüplerinin türleri ve işleyiş ilkeleri

Hiçbir resmi ya da sivil organizasyonla ilişkili olmayan, tümüyle gönüllü çocuk, genç ya da yetişkinlerden oluşan (arkadaş topluluğu niteliğinde) okuma kulüpleri örnekleri yaygın biçimde görülmekle birlikte, örgün eğitim (ilk, orta ve yükseköğretim) süreci içinde yer alan eğitim/kültür amaçlı okuma kulüpleri, sivil toplum kuruluşlarının (dernek, vakıf, enstitü, vb.) etkinlikleri ve projeleri çerçevesinde oluşturulan okuma kulüpleri, resmi kurumların (belediye, kütüphane vb.) hizmetleri, etkinlikleri ya da projeleri çerçevesinde oluşturulan okuma kulüpleri örnekleri de bulunmaktadır. Bunun dışında söz konusu kulüpler okuma türüne, okuma yapılan yere, okuma biçimine vb. unsurlara bağlı olarak da Tek Başlıklı Okuma Kulüpleri, Çok Başlıklı Okuma Kulüpleri, Ödünç Kitap Okuma Kulüpleri, Gezgin Kitap Okuma Kulüpleri, Kütüphane Okuma Kulüpleri, Çevrimiçi Okuma Kulüpleri, Yazar Liderliğindeki Okuma Kulüpleri, Radyo ve

* Bu konuda geniş bilgi için bkz. Yıldız (2008)

* Bu konuda bazı okuma kulüpleri için bkz. <https://medium.com/t%C3%BCrkiye/i%CC%87stanbulun-en-i%CC%87yi-kitap-okuma-kul%C3%BCpleri-89810822fd72>; <https://toplanzi.com/Ankara-kitap-kulubu/>; <http://radyo.trt.net.tr/podCast.aspx?OID=b94e5497-1259-4009-8e81-f41db3714889&OIDIslem=b6385927-86c2-43ec-8d5b-ae41cd49e5fb>; <https://www.kitapmeetup.com/populer-kitap-kulupleri/>; <https://t24.com.tr/haber/kitap-kulubu-her-hafta-bir-kitap-okumak-ister-misiniz,405129>; https://www.youtube.com/watch?v=IQ_9e2Ht23U; <http://www.zeytinburnu.istanbul/Okuma-Gonulluleri-Kulubu>; <https://1000kitap.com/ankarakitap>; <http://istev.org.tr/tr-TR/etkinlikler.aspx?kid=95&id=378>; https://estambul.cervantes.es/tr/kutuphane/okuma_kulubu.htm; <https://www.meetup.com/tr-TR/cities/tr/istanbul/book-clubs/>; https://www.goodreads.com/group/show_tag/kitap-kul%C3%BCb%C3%BC; <https://biletino.com/tr/e-72f/ankara-is-kitapları-okuma-kulubu-network-9-toplantı-kendinizi-yonetmek/>; <https://www.linkedin.com/in/okutopya-kitap-kul%C3%BCb%C3%BC-ve-okuma-at%C3%B6lyesi-a7b0b01a9/?originalSubdomain=tr>; https://www.youtube.com/watch?v=IQ_9e2Ht23U; <https://www.youtube.com/watch?v=TxD1D9XoSi0>; <https://www.youtube.com/watch?v=Wlnj1iL6D8>; https://www.youtube.com/watch?v=X4zpmQIJ_8E; <https://www.youtube.com/watch?v=OhXjilLonDk>

* Ayrıntılı bilgi için bkz. <http://radyo.trt.net.tr/podCast.aspx?OID=b94e5497-1259-4009-8e81-f41db3714889&OIDIslem=b6385927-86c2-43ec-8d5b-ae41cd49e5fb>

Televizyon Programı Okuma Kulüpleri, Sesli Okuma Kulüpleri, Sessiz Okuma Kulüpleri, Kitabevi Okuma Kulüpleri, ve Çocuk ve Okul Okuma Kulüpleri gibi türler de görülmektedir.*

Okuma kulüpleri her ne kadar gönüllülük temelinde oluşan etkinlik grupları/toplulukları olsa da etkinliklerini belirli ilke ve kurallar çerçevesinde gerçekleştirirler. Bazı çalışma (işleyiş) kurallarının ve ilkelerinin olması okuma kulüplerinin sürdürülebilirliği, başarısı ve katılımcılara yararı açılarından önemli ve gereklidir. Kuşkusuz bu kurallar zorlayıcı yasal kurallar değil, kulüp üyelerinin ortak kabulü/onayı ile oluşturulmuş uyulabilir kurallardır.

Okuma kulübü oluştururken katılımcılardan okuma eylemi süresince uyulacaklar, yapılması ve yapılmaması gerekenler bağlamında fikirleri alınıp ortak görüş sağlanır. Grup içinde üyeler arasındaki fikir anlaşmazlıklarına saygı gösterilir. Oturumlarda rehberlik edecek liderin otoritesine saygı duyulur. Ortamın huzurunu bozan kişiyi gruptan ilk seferde çıkarmak yerine birkaç hak verilir ve bu gibi durumlar için kurallar koyulur. Grubun amacı doğrultusunda tartışmalara katılım sağlamak önemsenir. Oturum için belirlenen süreye uyarak geç kalmamak ve düzenli katılım sağlamak, oturum sürecinde diğer üyelere karşı saygılı olmak, oturum süreci için belirlenen saat dilimine sadık olmak, katılımcılara eşit söz hakkı verilmesi önemsenmesi gereken diğer kurallardan bazılarıdır (OKUYAY Platformu, 2020).

Okuma kulüplerinde, kitabı okunan yazarı davet etmek ve kitap hakkında onunla söyleşi yapmak yaygın olarak gerçekleştirilen etkinliklerden birisidir. Bu tür etkinlikler okumayı üyeler için daha çekici ve zevkli hale getirir, ayrıca yazarla tanışma fırsatı yaratır.

Okuma kulüplerinde genellikle ayda bir kitap okunmaktadır. Kitap seçimi için yıllık liste yapmak, okunacak kitabı her ay belirlemek, ortak kararlar seçmek, sırayla her üyeye kitap önerme hakkı vermek, bir uzmandan öneri almak vb. gibi çeşitli yöntemler söz konusu olabilmektedir. Okunacak kitaplar belirli bir süre (genellikle yıllık) konu (belirli bir konuda), tür (roman, öykü, bilimsel eser, biyografi vb.) ya da yazar (belirli bir yazarın eserleri) temelli yaklaşımlarla seçilmektedir. Okuma kulüplerinde çeşitli yaş (birbirine yakın), eğitim düzeyi ve meslektan katılımcılar olabilmekte, bu anlamda çeşitlilik verimliliği artırabilmektedir. Ancak yaşa göre çocuk, genç ya da yetişkin okuma kulüpleri ayrı ayrı da olabilmektedir. Okuma kulüplerinin katılımcı sayısı ortalamaları yaklaşık 10-20 arasında iken, özellikle dijital olanaklarla çalışan kulüplerde bu sayı 1000'lerin üzerine dahi çıkabilmektedir. Kulüplerde genellikle birbirlerini tanıyanlar, sonra tanıdıkların tanıdıkları türünden bir katılım süreci yaşanmaktadır. Okuma kulübü üyelerinin, okuma etkinlikleri çerçevesinde üzerine aldıkları farklı nitelikte sorumlulukları yerine getirmeleri beklenmektedir.

Okuma kulüplerinin işlevleri/yararları ve okuma kültürüne etkisi

Okuma kulüplerinin genel işlevleri/yararları

Okuma kulüpleri bireysel ve toplumsal nitelikte birçok işleve sahip görünmektedir. Bunlar arasında sosyalleşme, entelektüel gelişim, eğitimi destekleme, kültürel gelişim, okuma kültürünü güçlendirme, boş zamanları değerlendirme-eglenme, ruh sağlığını koruma ve iyileştirme (bibliyografik terapi), eleştirel bakış kazanma ve geliştirme, kütüphane kültürünü destekleme, dili ve diğer iletişim becerilerini güçlendirme, kişisel gelişime katkı sunma, sosyal prestij ve doyum sağlama vb. sayılabilir.

Scharber (2009)'e göre, okuma kulüpleri, insanların kitaplar hakkında konuşmak için bir araya geldikleri benzersiz alanlardır ve bu alanda kitap bazen sohbetin odak noktasıdır bazen ise sadece insanları sosyal olmak için bir araya getiren araçtır. Özellikle bilgi ve iletişim teknolojilerindeki büyük ve hızlı değişimler ve bunun somut ürünü olan internet toplumun her kesimini sanal ortamlara yönlendirmiştir. Sanal dünyada yaşamaya başlayan ve çoğunlukla "odalarına kapanan", yalnızlaşan bireylerin yüz yüze sosyalleşme etkinlikleri giderek azalmaktadır. Dijital dünya sosyalleşmenin yeni türü olarak işlev görmekle birlikte, insanın doğal ve toplumsal yapısı gereği yüz yüze iletişim ve sosyalleşme önemini korumakta ve hatta artırmaktadır. Özellikle içinde yaşadığımız Covid-19 salgın dönemi yüz yüze sosyalleşmenin işlevini, gereğini ve önemini son derece somut biçimde ortaya çıkarmıştır. Okuma kulüplerinin başlangıçtan bu yana en anlamlı

* Bu konuda ayrıntılı bilgi için bkz. (OKUYAY Platformu, 2020, ss. 15-19).

toplumsal işlevleri üyelerini sosyalleştirme olmuştur. Okuma kulüpleri, birbirini tanımayan kişilerin tanıştığı, tanıyanların ilişkilerini güçlendirdiği, sosyal ağların genişletildiği, kitap okuma dışında çeşitli ortak sosyal etkinliklerin de gerçekleştirildiği toplumsal yapılardır. Özellikle sosyalleşme olanakları ve fırsatları daha sınırlı olan yetişkin ve yaşlı bireyler için okuma kulüpleri içten ve canlı sosyalleşme alanları işlevi görmektedir.

Okumak, düşünmek, okunanlar üzerine tartışmak ve yazmak entelektüel etkinliğin başlıca boyutlarıdır. Okuma kulüplerinde sıralanan bu eylemlerin neredeyse tümü gerçekleştirilir. Dolayısıyla okuma kulüpleri kişisel entelektüel gelişime anlamlı katkılarda bulunur. Flood (1994), okuma kulüplerinin bu işlevini “kitap kulüpleri popülerdir çünkü insanların bir edebiyat parçası üzerinden fikir, düşünce, duygu ve tepkilerini paylaşabileceği entelektüel forum sağlar” biçiminde dile getirmektedir. Kitap kulüpleri, demografik çeşitliliğin yanı sıra tarihsel tutarlılığı yansıtan üyeleri çekmek için oluşturan gruplar biçiminde de tanımlanabilmektedir (Tyler, 2014). Genelde edebiyat çevreleri olarak bilinen kitap kulüpleri, edebiyat hakkında derinlemesine tartışmalar yapan gruplardır (Literacy Circles Resource Center, 2010). Sıralanan bu özellikler okuma kulüplerinin entelektüel işlevlerine işaret eder.

Okuma kulüplerinin çeşitli işlevlerini birlikte dile getiren Jacobsohn (1998), bu kulüplerin okuma sevgisi ve canlı edebiyat etrafında oluştuğuna, çeşitli yönlerde değişime uğradığına, bazılarının kişilerarası ve sosyal, bazılarının bilimsel, bazılarının da belirli bir konunun ya da yazarın araştırılmasına yönelik olduğuna dikkat çekerek, grupların görünüşte kitabı tartışmak için bir araya gelseler de katılımcılara yeni veya eski arkadaşlıkları güçlendirme, metni kişisel yaşamlarına uygulama şansı verdiğini ve aynı zamanda üyelerine bir topluluk içinde sohbet ortamı ve sosyal prestij sağladığını belirtir.

Okuma kulüplerinin üyelerinin sosyal ve entelektüel gelişimlerine katkı yapması, okuma alışkanlıklarını güçlendirmesi onların kültürel gelişimlerini desteklemesi anlamına gelir. Dolayısıyla, okuma kulüplerinin bireysel kültürel gelişime katkıda bulunma işlevleri göz ardı edilemez. Onlar, üyeleri için çeşitli kültür alanları (resim, müzik, fotoğraf, tiyatro, sinema, müze, kütüphane vb.) hakkında farkındalık, ilgi ve bilinç yaratan, onların kültürel yaşama katılım düzeylerini artıran birer kültürel platform işlevi görür.

Okuma kulüplerinin en yoğun kullanıma alanlarından birisi de eğitimidir. Okuma kulüplerinin eğitimi destekleme ve eğitimde verimliliği artırma işlevleri çeşitli araştırma sonuçları ile ortaya konmuştur. Genel olarak söylemek gerekirse, örgün eğitim süreçleri çerçevesinde gerçekleştirilen okuma kulübü programlarının topluluk paylaşımı, okuma-yazma, kitap kulübü olmak üzere dört ortak özelliği vardır. (Duffy-Hester, 1999). Ortak özelliklere sahip olmanın yanı sıra eğitim sürecinde yer alan çocuk ve gençlere yönelik okuma kulüplerinin genelde ortak bir amacından söz edilebilir: Genç yaştaki bireylerin okumaya başlaması için seçmeli ve okul dışı bir bağlam yaratmak (Appleman, 2006; aktaran Scharber, 2009). Bu amaç ise okuma kulüpleri ile sağlanabilmektedir. Edebi tartışmalar sınıf ortamından kitap kulübü ortamına geçtiğinde, katılımcılar muhtemelen okuyucu rolleri arasında seçim yapma konusunda kendilerini daha özgür hissediyorlar veya konuşmanın herhangi bir noktasında kendilerinden beklenen daha cesur davranışlar sergileyebiliyorlar (Addington, 2001). Kitap kulüpleri eğitim ortamlarında çeşitli şekillerde kullanılır ve genellikle öğrencilere belirli bir kitap seçme ve ardından kitap hakkında akranlarıyla okuma, tartışma ve yazma şansı vermektedir (Barbato, 2019). Ancak gençlere yönelik birçok kitap kulübü okul temelli olmasına rağmen, araştırmacılar sınıf dışında okuma, yazma ve öğrenme için var olan olasılıkları da fark etmeye başlamaktadırlar (Hull ve Schultz, 2001).*

Boş zamanları olumlu biçimde değerlendirmeye katkı, okuma kulüplerinin bir diğer önemli işlevi olarak görülebilir. “Bireylerin kendilerini asıl gerçekleştirdikleri, zorunlu çalışma ile diğer bazı işler ve görevler dışında kalan zaman” olarak nitelendirilebilecek boş (özgür) zaman, nitelikli (iyi) biçimde değerlendirilmesi gereken zaman dilimidir. Okuma eylemi insan için en nitelikli boş zaman etkinlikleri arasında yer alır. Okumanın çeşitli sosyal etkinliklerle desteklenerek ve çeşitlendirilerek gerçekleştiği okuma

* Okuma kulüplerinin eğitim işlevleri ile ilgili olarak ayr. Bkz. Raphael ve McMahon (1994), Raphael, T., Pardo, Highfield ve McMahon (1997) ve The Structure of the Book Club Program (2021).

kulüpleri, üyeleri için nitelikli boş zaman değerlendirme olanakları yaratır.

Okuma kulüplerinin dili geliştirme ve farklı kültürleri tanıma işlevlerini, Thomas (2017, s.5), “kitap kulüpleri, profesyonel konuşmada kendini geliştirme veya diğer kültürler hakkında bilgi edinme gibi zor noktalarda bir başlangıç olarak da kullanılabilir” biçiminde dile getirmektedir.

Okuma kültürü eleştirel okumaya dayalı bir grup etkinliğidir. Kişilerin bu gruplarda kazandığı ve geliştirdiği eleştirel okuma becerisi hayata ilişkin genel eleştirel bakışın oluşması ve güçlenmesine de neden olmaktadır. Durumlara, olaylara, sorunlara ve olgulara sorgulayıcı ve eleştirel bakış yeteneği kazanması kişinin birey olmasına büyük katkı sağlamaktadır. Kısaca, okuma kulüpleri kişilerin eleştirel bakabilen, sorgulayıcı kişilik yapısı geliştirmelerine katkıda bulunur. Bir başka deyişle, okuma kulüplerinin en önemli işlevlerinden birisi de üyelerine eleştirel bakış becerisi kazandırmasıdır.

Bibliyoterapi, “insanların kimi temel gereksinimlerini tanıyıp doyum sağlama ve iyileşmelerinde onlara yardımcı olabilmesi için kitaplardan yararlanma sürecine” denir (Öner, 2007, s.135). Kısaca, “kitabın (okumanın) ruh sağlığını koruma ve ruhsal sorunları iyileştirme durumu” olarak tanımlayabileceğimiz bibliyoterapi, okuma kulüplerinin en önemli işlev ve etkilerinden birisi olmaktadır. “Bilgi ile iyileşme” anlamına gelen bibliyoterapi antik dönemlerden bu yana kullanılan ruhun iyileştirilmesinde destekleyici bir yöntemdir (Yılmaz, 2014). Bu etkinin günümüz okuma kulüpleri için de geçerli olduğu söylenebilir. Okumanın genelde rahatlatıcı, günlük hayatın sorunlarından ve baskısından (stresinden) uzaklaştırıcı etkisi bilinmektedir. Okuma kulüplerinde gerçekleştirilen yoğun, düzenli ve zevkli okuma etkinliklerin bu anlamdaki etkisinin daha da güçlü olacağı öngörülebilir.

Okuma kulüpleri, temel amaçlarından birisi okuma kültürünü geliştirmek olan ve kamusal okuma mekânları olarak kabul edilen kütüphanelerin kullanımını destekleyici işlevlere sahiptirler. Kulüplerin bazıları okuma etkinliklerini bu konuda güdüleyici ortamlara sahip kütüphanelerde gerçekleştirmektedir. Ayrıca kütüphaneler de kullanıcılarından oluşan okuma kulüpleri (grupları) kurarak, onlara ücretsiz okuma materyali ve ortamı sağlamakta, ayrıca grup için çeşitli yaratıcı etkinliklerde bulunmaktadır. Barajas’ın (2016) da belirttiği üzere, kütüphanecilerin temel görevlerinden birisi okumayı teşvik etmektir. Okuma kulüpleri, çocukların ve yetişkinlerin okuma alışkanlıklarını teşvik etmek için okuma kulüplerinden yararlanır ve bu, kulüp üyelerinin kütüphane kullanımlarını da artırır. Böylece, kütüphanelerin okuma kulüplerini, okuma kulüplerinin de kütüphane kullanımını desteklediği karşılıklı bir yarar durumu ortaya çıkar.

Okuma kulüplerinin bir başka önemli işlevi, Övgü Tüzün’ün (2018, s.137) de ifadesiyle, “okuma eyleminin insanları kendilerinde daha önce fark etmedikleri/gizli kalmış yönlerini keşfetmeye cesaretlendirerek, okuyucuların bireysel gelişimlerine” katkıda bulunmaktır. Bu işlevi “Jane Austen Kitap Kulübü” romanını ele alan bir çalışma ile irdeleyen Övgü Tüzün (2018), kitap kulübü üyelerinin okuma deneyimlerini birbirleriyle paylaşmalarının ve Jane Austen’in eserlerinde işlediği evrensel temalarla ilgili görüş alışverişlerinin onlar için özgürleştirici ve zenginleştirici bir etki yarattığından söz eder. Kişisel/bireysel gelişimi desteklemek anlamına gelen bu etki okuma kulüplerinin anlamlı işlevlerinden birisine kaynaklık eder.

Okuma kulüplerinin okuma kültürüne etkisi

Bu çalışmanın da konusunu oluşturan “okuma kulüplerinin okuma kültürü üzerine etkisi” çeşitli açılardan ele alınabilir. Okuma kültürü kavramı, kısaca, bireyin okuma eylemi ile ilişkisinin düzeyini ve niteliğini ifade eder. Daha ayrıntılı olarak tanımlamak gerekirse, okuma kültürü, bireylerin ve toplumun okuma eylemine ilişkin algılarını, tutumlarını, değerlerini, alışkanlıklarını ve davranışlarını kapsayan yaşama biçimidir. Bir başka deyişle, okuma kültürü, bireylerin ve toplumların okumaya ilişkin yaşam biçimleridir. Okuma kültürünün bir parçası olarak okuma alışkanlığı da “kişinin bir gereksinim olarak algılaması sonucu okuma eylemini, yaşam boyu sürekli ve düzenli bir biçimde gerçekleştirmesi anlamına gelmektedir” (Yılmaz, 1990, s. 10). Ayrıca, bireyin, okuma eylemini eleştirel nitelikte ve hoşlanarak/zevk alarak yapması da büyük önem taşımaktadır. Bu kısa kuramsal çerçeve, okuma kulüplerinin okuma kültürü/alışkanlığı üzerindeki etkisini açıklayabilecek kavramlara işaret etmektedir.

Okuma kulüplerinin okuma kültürü üzerine temel etkisi, bu kültürü (alışkanlığı) yaratmak ve güçlendirmek/geliştirmek yönündedir. Okuma alışkanlığına sahip olmayan bireylerin okuma kulübü etkinliklerine katılması onlarda okumaya karşı ilgi yaratacak ve alışkanlığın oluşmasına yardımcı olacaktır. Bir üye okumayı başlangıçta dâhil olduğu kulübün kuralına uymak için gerçekleştirirse dahi zamanla bu onun için zevkli hale gelecektir. Okumak zevkli hale geldikçe üyenin okuma alışkanlığı da gelişecek ve güçlenecektir.

Okuma kulüpleri okuma kültürü kavramının tanımında geçen ve okumaya ilişkin tüm unsurları olumlu anlamda etkileyecek niteliklere sahip gruplardır. Açıkça söylemek gerekirse, okuma kulübü, üyelerinin okumaya ilişkin algılarını, tutumlarını, değerlerini, davranışlarını ve alışkanlıklarını olumlu anlamda etkiler ve değiştirir. Üyeler daha önce önemli görmedikleri, çok fazla değer yüklemedikleri, önermedikleri, fazlaca (ya da hiç) gerçekleştirmedikleri ve alışkanlığa dönüştüremedikleri okumaya ilişkin yeni olumlu tutumlar ve davranışlar geliştirebilirler. Okumanın önemini, gereğini ve işlevlerini bizzat yaşayarak algılayıp içselleştirir ve bir kültüre dönüştürebilirler. Bu olası değişimin başlıca nedeni sosyal psikolojinin “sosyal etki ve uyuma” kavramıyla açıklanabilir. İnsan davranışları sosyal niteliklidir ve etkileşimlidir. İnsan davranışlarının bu niteliklerine dayanan sosyal etki ve uyuma kavramı, bireylerin içinde yer aldıkları toplumdaki etkilenerek, onlarla benzer davranışları göstermeleri, onlar gibi davranmaları anlamına gelmektedir (Kağıtçıbaşı, 2010). Kısaca, insanlar içinde yaşadığı toplumdaki etkilenir ve çoğunlukla o toplumda yer alan diğer kişiler gibi davranır. Okuma kulüplerinin okuma kültürü üzerindeki etkisi bu değiştirici sosyal etki aracılığıyla gerçekleşebilir. Bu sosyal etkinin kaynağında hem özendirici hem de belirli ölçüde zorlayıcı nitelikteki kulüp kuralları da bulunmaktadır. Kısaca, okuma kulüpleri, üyelerinin okuma kültürünü ve alışkanlıklarını sosyo-psikolojik etkilerle olumlu anlamda değiştirebilir.

Alışkanlıkların kazanılmasında bireysel ve toplumsal istemler (iradeler) büyük rol oynar. Özellikle bireysel iradenin yetersiz ve güçsüz olduğu durumlarda toplumsal irade daha çok rol üstlenir ve etkili olur. Okuma kültürünün alışkanlık boyutunda dört unsur bulunmaktadır: Bunlar, okumanın sürekli yapılması, düzenli yapılması, eleştirel biçimde yapılması, zevk alınan ve gereksinim duyulan bir eylem haline gelmesidir. Okuma kulüpleri okuma alışkanlığına ilişkin olarak sözü edilen dört unsur için de son derece güçlü toplumsal irade işlevi görür ve üyeler için güdüleyici ortamlar yaratır. Çünkü okuma kulüplerinde okuma ve diğer etkinlikler işleyiş ilkeleri ve kuralları gereği belirli aralıklarla, yani düzenli olarak ve yıl boyunca, yani sürekli biçimde ve tartışılarak, yani eleştirel nitelikte gerçekleştirilir. Dolayısıyla okuma kulüpleri okuma alışkanlığının içerdiği tüm süreç özelliklerini üyelerine kazandırabilir. Kulüplerde sürekli, düzenli ve eleştirel nitelikteki yapılan okuma eylemi baştan zorlayıcı gibi görünse de bir süre sonra üyeler için zevkli hale gelir ve bir gereksinim niteliği kazanarak, alışkanlık bütün boyutlarıyla gerçekleşmiş olur. Kişilerin okuma alışkanlığı ile ilgili olan ve kendi istemleri (iradeleri) ile gerçekleştirmekte zorlanacakları “sürekli, düzenli ve eleştirel” okuma becerisini kazanmak okuma kulübü (iradesi) aracılığıyla kolaylaşır. Bu konuda grup kuralları ve topluluk iradesi kişisel iradeye katkıda bulunur ve destek olur.

Okuma kulüplerinin okuma kültürüne/alışkanlığına etkisi konusunda “eleştirel okuma becerisi kazandırma” işlevlerini güçlü biçimde vurgulamak gerekmektedir. Nitelikli bir okuma alışkanlığı eleştirel biçimde gerçekleştirilen okuma alışkanlığıdır. Alışkanlığın son aşaması (basamağı) olarak da adlandırabileceğimiz eleştirel okuma, okuma eyleminin hem en verimli hem de en zevkli biçimidir. Kişi, okuduklarını ancak eleştirel okuma ile içselleştirebilir, bilincine kalıcı olarak katabilir. Okuma kültüründe/alışkanlığında önemli olan çok okumaktan ziyade eleştirel okuyabilmektedir. Bir başka deyişle, yararlı/verimli okuma için ne kadar okuduğumuz (kitapların sayısı) değil, nasıl okuduğumuz (eleştirel okuyup okumadığımız) önem taşımaktadır. Okuma kulüplerinin en önemli işlevlerinden birisi, üyelerinin eleştirel nitelikte okuma kültürü/alışkanlığı edinmelerini sağlamalarıdır. Çünkü okuma kulüplerinde gerçekleşen okuma etkinliği tüm üyelerin önceden dikkatlice okudukları aynı kitabı birlikte tartışarak, eleştirerek değerlendirme biçiminde olmaktadır. Her üyenin değerlendirme yapmak durumunda olması/kalması analitik/eleştirel okumayı gerektirmekte ve üyeler tarafından yapılan değerlendirmeler kitapla ilgili hemen her noktanın farkına varılması ve düşünülmesini sağlamaktadır. Başlangıçta, istenen düzeyde ve nitelikte olmasa da zamanla eleştirel okuma becerisi grubun etkisi ve öğrenme yoluyla, bir yarıyla zorunlu

olarak (kulübün kuralı gereği) edinilmektedir. Daha önce belirtildiği üzere, eleştirel okuma becerisi genel olarak hayata eleştirel (sorgulayıcı) bakma becerisine dönüşmekte, kalıcılışmakta ve güçlü bir bireyliğin bileşeni olmaktadır.

Okuma kültüründe/alışkanlığında nitelikli kitap seçimi verimli bir okuma ve zamanı iyi kullanma açısından çok önemli bir konudur. Bireyler çoğunlukla kendi kendilerine kitap seçiminde zorlanmakta ve yanılabilir. İlgi ve gereksinimlere uygun olarak seçilmeyen kitaplar ise okuma kültürünü olumsuz yönde etkileyebilmekte, okumaya karşı isteksizlik yaratabilmektedir. Okuma kulüpleri, üyelerin daha bilinçlice kitap seçimi yapma ve hoşlandıkları nitelikte kitaplar bulma becerilerini ve olanaklarını artırır. Üyeleri için bilinçlice seçilmiş nitelikli kitaplar okuma şansı yaratmalarının yanı sıra, okuma kulüpleri aynı zamanda, onların, okuma konuları, yazarlar, edebi ve diğer türler, okuma materyalleri (basılı ya da elektronik kitap, dergi vb.) açılarından ilgi alanlarını da genişletir ve çeşitlendirir. Daha önce sadece kendi belirledikleri ve hoşlandıkları yazarları, konuları ve türleri okuyan üyeler grupta önerilen farklı kitapları gördükçe ve okudukça yeni yazarlar, alanlar, türler keşfederek okuma kültürlerini zenginleştirirler.

Okuma kulüplerinin bir başka işlevi de üyelerin okuma kültürlerini/alışkanlıklarını diğer sosyal etkinliklerle ilişkilendirmelerini ve bütünleştirmelerini desteklemektir. Kulüpte okunan bir kitabın örneğin oyununa ya da filmine gitmek, yazarının söyleşisine ya da imza gününe katılmak, okunan kitaptaki kentleri ya da mekânları ziyaret etmek, üyelere, okumanın özgürleştirici ve sosyal açıdan zenginleştirici bir başka yüzünü/özelliğini gösterir ve yeni sosyal kapılar açar, okuma eyleminin sınırlarını genişletir, hayatla bütünleştirir ve böylece okumayı daha zevkli ve keyifli hale getirir.

Okuma kulüpleri, okuma aracılığıyla üyelerinin genel dil becerilerini (sahip olunan sözcük sayısı, anlatım gücü, yazma vb.) geliştirmenin yanı sıra onları topluluk içinde konuşma ve tartışma açılarından da destekler ve cesaretlendirir.

Okuma kulüplerinin okuma kültürü/alışkanlığı üzerine etkilerini kısaca şöyle özetleyebiliriz:

1. Okuma kulüpleri, üyelerinin okuma kültürünü (okuma eylemine/olgusuna ilişkin algılarını, tutumlarını, değerlerini, alışkanlıklarını ve davranışlarını içeren yaşam biçimlerini) olumlu anlamda değiştirir.
2. Okuma kulüpleri, üyelerine okuma kültürü/alışkanlığı kazandırır ve geliştirir.
3. Okuma kulüpleri, üyelerinin okuma kültürünü/alışkanlığını daha nitelikli ve güçlü hale getirir.
4. Okuma kulüplerinin, üyelerin okuma kültürleri/davranışları üzerindeki olumlu etkisi sosyo-psikolojik nitelikli "sosyal etki(leşim)" yoluyla gerçekleşir.
5. Okuma kulüplerinin okuma konusunda "güdüleyici ortam" etkisi bulunmaktadır.
6. Okuma kulüpleri, işleyiş ilkeleri ve kuralları aracılığıyla üyelerinin okuma kültürü/alışkanlığı kazanma ve geliştirme konusunda eksik ve güçsüz olan bireysel iradelerini destekleyen/katkı sağlayan toplumsal irade (grup iradesi) işlevi görür.
7. Okuma kulüpleri, okuma alışkanlığının organik bileşenleri olan sürekli ve düzenli okumayı destekler ve böylece okumayı üyeleri için zevkli bir gereksinim olarak kalıcı hale getirir.
8. Okuma kulüplerinin en önemli işlevlerinden birisi üyelerinde eleştirel nitelikli okuma kültürü yaratması ve geliştirmesidir. Okuma kulüpleri bu işlevleriyle üyelerinin okuma kültürlerini daha verimli ve zevkli hale getirir.
9. Okuma kulüpleri, üyelerinin bilinçlice seçilmiş kitaplar okumalarını ve yeni yazarlar, konular ve edebi ve diğer türlerle tanışmalarını sağlayarak, okuma ilgilerini genişletir, çeşitlendirir ve bu anlamda da güçlendirir.
10. Okuma kulüpleri, üyelerinin genel dil becerilerini geliştirir ve topluluk içinde konuşma-tartışma cesaretlerini artırır.
11. Okuma kulüplerinde okunan kitaplarla ilişkili olarak ortak ya da bireysel biçimde gerçekleştirilen tiyatro-film izleme, gezi-ziyaret vb. sosyal ve kültürel etkinlikler, üyelere, okumanın farklı sosyal katkısını/gücünü hissettirir, okuma kültürünü zenginleştirir ve hayatla bütünleştirir.

ODTÜMD Edebiyat Kulübü

Orta Doğu Teknik Üniversitesi Mezunları Derneği yapılanması içinde oluşturulan ODTÜMD Edebiyat Kulübü, çalışmalarını sayısı 1600'e ulaşan üyeleri ile 15 yıldır sürdürmektedir. Aynı zamanda kültür platformu işlevi görmesi amacıyla kurulan kulüp çeşitli okuma etkinlikleri düzenlemektedir. Kulüpteki okuma etkinlikleri kurucusu ve yöneticisi psikolog yazar Şule İzgi Şahin öncülüğünde hem yüz yüze hem de dijital ortamda her ay düzenli olarak gerçekleştirilmektedir (ODTÜ Mezunları Derneği, 2021). İki haftada bir yönetici Şahin'in etkileşimli kitap paylaşımları ile başlayan kulüp çalışmaları ilk beş yıldan sonra diğer üyelerin de okudukları kitaplar üzerine sunumlar yapmaları ile farklı bir aşamaya geçmiştir. Daha sonra kulüp içinde üyelerin yazma yeteneklerini ortaya çıkarmak ve cesaretlerini artırmak amacıyla "Uygulamalı Yazım Atölyesi" kurulmuş, kulüp etkinliklerini psikoloji alanına da kaydırarak "Psikoloji Atölyesi" ve "Psiko-Drama Yaşantı Grupları Atölyesi" oluşturulmuştur. Başlangıçta sadece ODTÜ mezunlarının üye olduğu kulüp daha sonra isteyen herkesin katılımına açılmıştır (Şahin, 2021).

Okuma etkinliklerinde genellikle edebiyat eserleri okunmakta, okunacak kitapların yıllık listesi bir tema çerçevesinde yaz aylarında belirlenmekte, böylece her ay okunacak kitaplar çok önceden belli olmaktadır. Üyeler sunum yapmak istedikleri kitaplarla ilgili tekliflerini kulüp yöneticisine iletmekte ve seçilen üyeler sunum için hazırlanmaktadırlar. Belirlenen kitapları tüm üyelerin okuyarak, hazırlıklı biçimde katılmaları beklenmektedir. Kitaplar analitik (eleştirel) okuma yöntemi ile okunmakta ve tartışılmaktadır. Etkinliklere zaman zaman yazarlar da davet edilmekte, kitap üzerine tartışmalar yazarlarıyla etkileşimle biçimde gerçekleştirilmektedir (ODTÜ Mezunları Derneği, 2021; Şahin, 2021).

Okuma kulübü etkinliklerinin en önemli yararı üyelerin kendilerini iyi ve doğru biçimde ifade etmelerine ve genel olarak kişisel gelişimlerine sağladığı katkı olmaktadır. Kulübün okuma etkinlikleri çerçevesinde 15 yıldır okunan kitapların listesi diğer okuma kulüplerinin ya da kişilerin bireysel okumaları için kitap seçiminde yardımcı olması amacıyla <https://www.odtumd.org.tr/edebiyat-kulubu> adresinde yayımlanmaktadır. Edebiyat Kulübü, toplantılarını 2020 yılına kadar yüz yüze gerçekleştirmiş ancak Covid-19 salgının ortaya çıkmasıyla etkinliklerini dijital ortam üzerinden sürdürmeye başlamıştır. Yüz yüze yapılan okuma etkinliklerine yaklaşık 250-300 üye katılırken, dijital okuma etkinliklerinde bu sayı artmıştır. Kulüp 2019 yılında "Edebiyat herkese iyi gelir!" teması ile iki günlük bir Edebiyat Çalıştayı da gerçekleştirmiştir (Şahin, 2021).

Çalışmanın Amacı, Kapsamı ve Yöntemi

Betimleme yöntemi ile gerçekleştirilen bu çalışmanın amacı, "ODTÜMD Edebiyat Kulübü'nün, üyelerin sosyal, kültürel, ruhsal, entelektüel yaşamları, kişisel gelişim ve dil-iletişim becerileri ile okuma kültürleri/alışkanlıkları üzerindeki etkilerini ortaya koymaktır." Belirlenen bu amaç çerçevesinde çalışmanın problemi de "ODTÜMD Edebiyat Kulübü, üyelerinin sosyal, kültürel, ruhsal, entelektüel yaşamları, kişisel gelişim ve dil-iletişim becerileri ile okuma kültürlerini/alışkanlıklarını nasıl etkilemektedir?" biçiminde oluşturulmuştur. Çalışmanın temel araştırma sorusu "ODTÜMD Edebiyat Kulübü, üyelerinin okuma kültürlerini/alışkanlıklarını nasıl etkilemektedir?" biçiminde oluşturulmuştur. Çalışmanın alt soruları ise şunlardır:

1. ODTÜMD Edebiyat Kulübü, üyelerinin sosyalleşme süreçlerini nasıl etkilemektedir?
2. ODTÜMD Edebiyat Kulübü, üyelerinin entelektüel yaşamlarını nasıl etkilemektedir?
3. ODTÜMD Edebiyat Kulübü, üyelerinin kültürel yaşamlarını nasıl etkilemektedir?
4. ODTÜMD Edebiyat Kulübü, üyelerinin kişisel gelişim süreçlerini nasıl etkilemektedir?
5. ODTÜMD Edebiyat Kulübü, üyelerinin ruhsal (psikolojik) yaşamlarını nasıl etkilemektedir?
6. ODTÜMD Edebiyat Kulübü, üyelerinin dil ve iletişim becerilerini nasıl etkilemektedir?
7. ODTÜMD Edebiyat Kulübü, üyelerinin kütüphane kullanma alışkanlıklarını nasıl etkilemektedir?
8. ODTÜMD Edebiyat Kulübü üyeleri kulübün işleyişi ve ilkeleri ile ilgili olarak ne düşünmektedir?

Belirlenen amaç, problem ve araştırma soruları çerçevesinde araştırma hipotezi de, "ODTÜMD Edebiyat Kulübü, üyelerinin sosyal, kültürel, ruhsal, entelektüel yaşamları, kişisel gelişim ve dil-iletişim

becerileri ile okuma kültürlerini/alışkanlıklarını olumlu yönde etkilemektedir” biçiminde oluşturulmuştur. Bu çalışmada hipotez testi uygulanmamış, bulgular ortalama ve standart sapma analizleri yapılarak betimsel istatistikler biçiminde sunulmuş ve yorumlanmıştır.

Bu çalışma kapsamına, ODTÜMD Edebiyat Kulübü’nün kayıtlı üyeleri dâhil edilmiştir. Kulübün toplam 1645 kayıtlı üyesi bulunmaktadır.* Araştırma verileri kulüp üyelerine 2021 Ağustos-Ekim aylarında elektronik yolla uygulanan anket ile elde edilmiştir. Tarafımızdan oluşturulan ve sistemde kayıtlı tüm üyelere gönderilen ankete toplam 142 üye yanıt vermiştir. Çıngı’ya (1990) göre, 2000 kişilik kitle genişliği 0.99 güven düzeyi ve 0,05 hoşgörü miktarına (t.SH(p)) göre 119 kişi ile örneklenebilmektedir. Dolayısıyla örnekleme evreni temsil etmektedir. ODTÜMD Edebiyat Kulübü’nün işlevlerine yönelik anket için güvenilirlik düzeyi Cronbach’s Alpha analizi ile test edilmiştir. Cronbach’s Alpha analizlerinde çıkan değer 0,70 ve üzeri olması soruların güvenilir olduğunu göstermektedir. Ankette demografik değişkenlerle ilgili sorular çıkarılarak bulunan Cronbach’s Alpha katsayısı (α) 0,957’dir. Bu değer anketin yüksek derecede güvenilir olduğunu göstermektedir.

Araştırma anketinin uygulama başvurusu Hacettepe Üniversitesi Etik Komisyonu tarafından 13.7.2021 tarihinde incelenmiş, etik açıdan uygun bulunmuş ve 28.7.2021 tarih ve 00001676809 sayılı Üniversite kararı ile izin verilmiştir.

Araştırma verilerinin analizinde SPSS 21.0 istatistiksel paket programı kullanılmıştır.

Bulgular

Bu bölümde ODTÜMD Edebiyat Kulübü üyelerine uygulanan anket sonucu elde edilen veriler çeşitli başlıklar altında yorumlanmaya çalışılacaktır.

ODTÜMD Edebiyat Kulübü Üyelerinin Demografik Özellikleri

ODTÜMD Edebiyat Kulübü üyelerinin demografik özellikleri yaş, cinsiyet, medeni durum, eğitim düzeyleri, meslekleri ve yaşadıkları il unsurları bağlamında ele alınmıştır. Bu verileri içeren Tablo 1 aşağıdadır.

Tablo 1. Üyelerin* Demografik Özellikleri

Değişkenler	Gruplar	n	%
Yaş	31-40	8	5,6
	41-50	25	17,6
	51-60	64	45,1
	61 yaş ve üstü	45	31,7
	Toplam	142	100
Cinsiyet	Kadın	114	80,3
	Erkek	28	19,7
	Toplam	142	100
Medeni durum	Bekâr	56	39,4
	Evli	72	50,7
	Diğer	14	9,9
	Toplam	142	100
Eğitim düzeyi	Yüksek lisans-doktora mezunu	65	45,8
	Üniversite lisans mezunu	74	52,1
	Ortaöğretim mezunu	3	2,1
	İlköğretim mezunu	0	0
	Toplam	142	100

Araştırma kapsamına alınan üyelerin yarıya yakınının (%45,1) 51-60 yaş grubunda olduğu ve bunu 61 yaş ve üstü üyelerin izlediği anlaşılmaktadır. Üyelerin yaş profilinin orta yaş ve üzeri olduğu ve genç üye oranının düşük olduğu söylenebilir. Kulüp üyelerinin çok büyük çoğunluğu (%80,3) kadınlardan oluşmaktadır. Medeni durum açısından bakıldığında evli ve bekârlar arasında yarı yarıya bir dağılım

* ODTÜMD Edebiyat Kulübü kurucusu ve halen yöneticisi olan Şule İzgi Şahin’den 8.10.2021 tarihinde alınan bilgi.

* ODTÜMD Edebiyat Kulübü üyeleri.

görülmektedir. Üyelerin tamamına yakını üniversite ve yüksek lisans-doktora düzeyinde eğitim almıştır. Araştırmada elde edilen ve tabloda sunulmayan “yaşanılan il ve meslek” verilerine göre üyelerin çok büyük çoğunluğu (%84,6) Ankara’da yaşamaktadır. Ankara’yı ilk üç sırada İstanbul (%6,3), İzmir (%2,8) ve Kayseri (%1,4) izlemektedir. Muğla, Aydın, Balıkesir, Çanakkale, Kocaeli ve Washington, DC gibi diğer ülke ve illerden üyeler de bulunmaktadır. Üyelerin mesleklerine bakıldığında yarıya yakın grubu ilk iki sıradaki mühendis (%24,7) ve emekliler (%21,9) oluşturmaktadır. Buradaki emekli grubunun da büyük oranda mühendis olduğu ve bu durumun üyelerin çok büyük çoğunluğunun ODTÜ mezunu olmalarından kaynaklandığı söylenebilir. Üyeler arasında mühendis ve emeklileri doktor, öğretmen, mimar, bankacı, ekonomist, psikolog, istatistikçi, işletmeci, öğretim elemanı, biyokimyacı, ev kadını, veteriner, yönetici, avukat, basın danışmanı vb. farklı çok sayıda meslek söz konusudur.

ODTÜMD Edebiyat Kulübü Üyelerinin Okuma ve Kütüphane Kültürü

Bu bölümde üyelerin okuma alışkanlık düzeyleri, okuma kültürlerinin diğer unsurları ve kütüphane kullanma durumları hakkında elde edilen veriler ve bu verilere ilişkin yorumlar yer almaktadır.

Okuma kültürü olgusunun en önemli unsuru okuma alışkanlığı düzeyi, yani üyelerin ne kadar sıklıkla kitap okuduklarıdır. Buna ilişkin veriler Tablo 2’de sunulmuştur.

Tablo 2. Üyelerin Kitap Okuma Sıklığı

Yıllık okunan kitap	n	%
1-11 kitap	26	18,3
12-23 kitap	51	35,9
24 kitap ve daha fazla	65	45,8
Toplam	142	100

Tablo 2 verilerine göre, üyelerin en büyük bölümünün (%45,8) güçlü olarak nitelendirilebilecek sık okuma alışkanlığı düzeyine sahip olduğu anlaşılmaktadır. Onları orta düzeyde okuyan (%35,9) üyeler izlemekte, en küçük grubu da az okuyan üye grubu (%18,3) oluşturmaktadır. Kulüp üyelerinin okuma alışkanlığı düzeylerinin genel olarak yüksek olduğu söylenebilir. Kitap okumayan üye bulunmamaktadır.

Ankette okuma kültürüne ilişkin olarak elde edilen diğer verilere göre, üyelerin yarıdan fazlası (%52,2) her gün, üçte bire yakın bölümü (%35,9) birkaç günde bir düzenli olarak kitap okumaktadır. Diğer üyeler haftada bir, birkaç haftada bir, ayda bir ya da daha seyrek okuduklarını belirtmişlerdir.

Üyelerin kitap okuma amaçlarına ilişkin olarak Tablo 3’de yer alan veriler elde edilmiştir.

Tablo 3. Üyelerin Kitap Okuma Amaçları*

Kitap okuma amacı	n	%
Kişisel gelişim (kültür, dil, iletişim, karakter vb.)	134	94,4
Bilgilenme	105	73,9
Boş zamanları değerlendirmek-eğlenmek	74	52,1
Psikolojik destek	59	41,5
Eğitim-okul amaçlı	46	32,4
Diğer	8	5,6

Görüldüğü üzere, üyelerin çok büyük bölümü (%94,4) kitapları kişisel gelişimlerine (kültür, dil, iletişim, karakter vb.) katkısı olduğunu düşündükleri için okumaktadır. Bilgilenme amacıyla okuyan üyelerin oranı da bir hayli yüksek (%73,9) görünmektedir. Boş zamanlarını olumlu biçimde değerlendirmek-eğlenmek (%52,1), psikolojik destek (%41,5) ve eğitim-okul amaçlı (%32,4) okuyan üye grubu da bulunmaktadır. Üyelerin tek bir amaç yerine birden çok amaçla kitap okudukları da anlaşılmaktadır.

Üyeler okumak için çok büyük çoğunlukla (%95,1) roman-öykü türü kitapları tercih etmektedirler. Bunu bilim kitapları (%50), biyografiler (%48,6) şiir (%35,2), deneme (%32,4) ve sanat kitapları (%27,5) izlemektedir. Üyelerin birden fazla tür kitaplar okumayı tercih ettikleri de söylenebilir.

* Üyeler birden fazla seçenek işaretleyebildikleri için toplam oran %100’ü geçmektedir. Bu durum bundan sonraki benzer tablolar için de geçerlidir.

Yine bu konuda bir başka veri grubuna göre, üyelerin okuyacakları kitabı ağırlıkla (%91,5) okuma kulübünün önerisiyle seçtiği anlaşılmıştır. Onlar, ayrıca, kitabevinde inceleyerek (%67,6), tanıdıkların önerisi (%53,5), çevrimiçi (online) satış sitelerini inceleyerek (%49,3), gazetelerin kitap eklerini okuyarak (%45,1) ve dergilerden, televizyon-radyo programlarından da yararlanarak kitap seçtikleri anlaşılmaktadır. Okuyacağı kitabı kütüphaneden seçen üye oranı en alt (%12,7) düzeydedir.

Üyelerinin tümü (%100) okuyacakları kitapları satın aldığını, bunun yanı sıra tanıdıklarından ödünç alma (%31) ve kütüphaneden ödünç alma (%8,5) yollarını da tercih ettiklerini belirtmiştir.

Kütüphane kullanma alışkanlığı okuma kültürünün bir bileşeni olarak kabul edilir. Üyelerden elde edilen buna ilişkin veriler Tablo 4’de sunulmuştur.

Tablo 4. Üyelerin Kütüphaneye Gitme Sıklıkları

Kütüphaneye gitme sıklığı (yılıda)	n	%
Hiç gitmem	99	69,8
1-11 kez	29	20,4
12-23 kez	10	7,0
24 kez ve daha fazla	4	2,8
Toplam	142	100

Üyelerin çok büyük bölümünün (%69,8) kütüphane kullanmadıkları anlaşılmaktadır. Kütüphaneye hiç gitmeyen üyelerle, “seyrek” (yılıda 1-11 kez) giden üyelerin oranı (%20,4) ile birlikte düşünüldüğünde bu oran %90,2’ye ulaşmaktadır ve bu durum “üyelerin kütüphane kullanma alışkanlığının son derece olumsuz bir görüntü sergilediği” biçiminde yorumlanabilir. Üyelerin sadece %2,8’inin etkin bir kütüphane kullanma alışkanlığına sahip olduğu görülmektedir.

Kütüphane kullanma alışkanlığında dikkate alınması gereken en etkili kullanım ölçütlerinden birisi de kütüphaneye üyelik durumudur. Araştırmada elde edilen verilere göre okuma kulübü üyelerinin çok büyük çoğunluğu (%78,2) herhangi bir kütüphaneye üye değildir. Üye olanlar, sırasıyla, halk kütüphanesine (%7,7), üniversite kütüphanesine (%7), milli kütüphaneye (%6,3) ve okul kütüphanesine (%0,7) üyedir.

ODTÜMD Edebiyat Kulübü’nün İşlevleri

Sosyalleştirme İşlevleri

Okuma kulüplerinin temel işlevlerinden birisi üyelerinin sosyalleşme süreçlerine olumlu katkılar sunması ve bu süreçleri zenginleştirerek, desteklemesidir. Üyelerin kulüp aracılığıyla yeni arkadaşlar edinmeleri, kulüpte gerçekleştirilen hem okuma temelli hem de başka ortak sosyal etkinliklere katılmaları kulübün sosyalleştirme işlevi anlamına gelir. Bu konuda Kulüp üyelerinin düşüncelerine dayalı veriler Tablo 5’de sunulmuştur.

Tablo 5. ODTÜMD Edebiyat Kulübü’nün Sosyalleştirme İşlevleri

İşlevler	Kesinlikle Katılıyorum		Katılıyorum		Kararsızım		Katılmıyorum		Kesinlikle Katılmıyorum		\bar{x}	σ
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%		
Yeni arkadaşlar edinmeme fırsat yaratıyor.	57	40,2	58	40,8	20	14,1	5	3,5	2	1,4	1,85	0,89
Daha bilinçli ve kültürlü arkadaşlar edinmeme yardımcı oluyor ve varolan arkadaşlık ilişkilerim daha bilinçli ve nitelikli hale getiriyor.	64	45,1	66	46,5	8	5,6	4	2,8	0	0	1,66	0,71
Arkadaşlarla görüşme, iletişim içinde olma olanaklarımı artırıyor.	54	38,1	53	37,3	24	16,9	8	5,6	3	2,1	1,96	0,99
Arkadaşlarla çeşitli ortak kültürel-sanatsal etkinliklere katılma olanağı sağlıyor.	56	39,4	55	38,7	18	12,7	12	8,5	1	0,7	1,92	0,96

Yalnızlıktan uzaklaşmama/kurtulmama yardımcı oluyor.	25	17,6	60	42,3	27	19,0	23	16,2	7	4,9	2,49	1,11
Sosyal becerilerimi ve kapasitemi artırıyor.	51	35,9	58	40,8	20	14,1	10	7,1	3	2,1	1,99	0,99
Biraz daha sosyal bir insan olmama katkıda bulunuyor.	41	28,9	62	43,7	23	16,2	13	9,1	3	2,1	2,12	1,00

Kulüp, Tablo 5 verilerine göre, üyelerinin sosyalleşme süreçlerine birçok açıdan olumlu etkilerde bulunmaktadır. “Kesinlikle katılıyorum” ve “katılıyorum” seçenekleri birlikte düşünüldüğünde üyelerin, sosyalleşme süreçlerinde en güçlü (%91,6) etkisini gördükleri katkının “daha bilinçli arkadaşlıklar edinme ve sürdürme” olduğu anlaşılmaktadır. Bu ilişki ortalama ve standart sapma değerleri ile de saptanmıştır ($\bar{x}=1,66$; $\sigma=0,71$). Bunu, “yeni arkadaşlar edinme” (%81) ve “arkadaşlarla ortak kültürel-sanatsal etkinliklere katılmak” (%78,1) izlemektedir. Sosyalleşme süreçlerine genel katkısı bağlamında sorulan sorulara verilen yanıtlara göre, üyelerin %72,6’sı kulübün onların “daha sosyal bir insan olmalarına katkıda bulunduğunu”, %76,7’si de “kulüp sayesinde sosyal beceri ve kapasitelerinin arttığını” belirtmiştir. Tablo 5’de yer alan soruların tümünde kararsızlık durumunda olduğunu belirtenlerin ortalama oranı %10’larda, sosyalleşme konusunda pek katkı görmediklerini dile getiren üyelerin ortalama oranı ise %1’ler düzeyindedir. Bir başka deyişle, kulübün sosyalleştirme konusundaki yararları hakkında olumsuz düşünen ya da kararsız olan üyelerin oranı son derece düşüktür. Tablo 5 verileri genel olarak değerlendirildiğinde, kulübün, üyelerin sosyalleşmelerindeki etkisinin yüksek oranlarda olduğu söylenebilir.

Entelektüel İşlevleri

Okuma eylemi entelektüelliğin ana parçalarından birisi olup, kültür-sanat etkinliklerine olan ilgi, istek ve katılım da bunun bir başka boyutudur. Bu nitelikte etkinliklerin gerçekleştirildiği okuma kulüplerinin, üyelerinin entelektüel kapasitelerini artırma işlevleri bulunmaktadır. Bu konuda anket ile elde edilen veriler Tablo 6’da yer almaktadır.

Tablo 6. ODTÜMD Edebiyat Kulübü’nün Entelektüel İşlevleri

İşlevler	Kesinlikle Katılıyorum		Katılıyorum		Kararsızım		Katılmıyorum		Kesinlikle Katılmıyorum		\bar{x}	σ
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%		
Bana hayatla ilgili çeşitli konulara ilişkin farkındalık, anlama, okuma, yazma, düşünme, sorgulama açılarından ciddi entelektüel katkılar sağlıyor.	97	68,3	39	27,5	5	3,5	1	0,7	0	0,0	1,37	0,59
Fikirlerimi paylaşabileceğim ve tartışabileceğim entelektüel bir ortam sağlıyor.	78	54,9	56	39,5	5	3,5	3	2,1	0	0,0	1,53	0,67
Kültür-sanat alanlarında (sinema, tiyatro, müze, sergi, konser, toplantı vb.) daha bilinçli, katılımcı ve etkin olmamı sağlıyor.	66	46,5	68	47,9	6	4,2	2	1,4	0	0,0	1,61	0,64
Kültüre, sanata ve edebiyata olan ilgimi ve isteğimi artırıyor.	94	66,2	43	30,3	4	2,8	1	0,7	0	0,0	1,38	0,58

Üyeler entelektüel açıdan kulübün kendileri için en katkı sağlayıcı işlevini “hayatla ilgili çeşitli konulara ilişkin farkındalık, anlama, okuma, yazma, düşünme, sorgulama” (%68,3) olarak ($\bar{x}=1,37$; $\sigma=0,59$) görmektedir. “Kesinlikle katılıyorum” seçeneği ile “katılıyorum” seçeneği birleştirildiğinde bu katkıyı dile getiren üyelerin oranı %95,8’e ulaşmaktadır. Bir başka deyişle, üyelerin tamamına yakını kulübün kendilerine entelektüel katkı sağladığını düşünmektedir. Katılıyorum seçenekleri bağlamında bakıldığında kulübün kültür, sanat ve edebiyata olan ilgi ve isteği artırma yararı üyelerin %96,5’i tarafından kabul edilmektedir ($\bar{x}=1,38$; $\sigma=0,58$). Diğer yararlar altında listelenen ve kulübün entelektüel bir ortam olması, kültür-sanat etkinliklerine daha bilinçli katılım sağlaması yararları da %90’ların üzerinde oranlara ulaşmaktadır. Entelektüelliği destekleyen bir başka unsur olarak “bağımsız öğrenme becerilerini artırma” yararı da %79,6 oranında önemli görülmüştür.

Araştırmada elde edilen bazı verilere göre, bu işleve yakın sayılabilecek “kendi kendine-bağımsız öğrenme becerilerini artırma” (%79,6) ve “örgün okul eğitimini destekleme” (%45,8) yararları görece düşük kalmıştır. Bu durumun kulüp üyelerinin çok büyük çoğunluğunun yaş grubu itibariyle örgün eğitim çağı dışında olmalarından kaynaklandığı söylenebilir.

Ruhsal (Psikolojik) İşlevleri

Okuma kulüplerinin en önemli genel işlevlerinden birisi de üyelerinin ruhsal (psikolojik) durumlarına olan olumlu etkileridir. Bu konuda araştırmamızda elde edilen veriler Tablo 7’de sunulmuştur.

Tablo 7. ODTÜMD Edebiyat Kulübü’nün Ruhsal İşlevleri

İşlevler	Kesinlikle Katılıyorum		Kararsızım		Katılmıyorum		Kesinlikle Katılmıyorum		\bar{x}	σ		
	n	%	n	%	n	%	n	%				
Psikolojime iyi geliyor, psikolojik doyum sağlıyorum.	56	39,4	64	45,1	14	9,9	7	4,9	1	0,7	1,82	0,85
Kendimi genel olarak daha iyi, huzurlu ve mutlu hissetmeme yardımcı oluyor.	60	42,2	61	43,0	12	8,5	8	5,6	1	0,7	1,80	0,87
Hayata daha olumlu (pozitif) bakmaya yardımcı oluyor.	56	39,4	62	43,7	16	11,3	5	3,5	3	2,1	1,85	0,91
Hayattaki sorunlarla daha güçlü ve bilinçli biçimde baş etmeme destek oluyor.	49	34,6	56	39,4	27	19,0	6	4,2	4	2,8	2,01	0,98
Yaşadığım sorunlara daha akılcı ve doğru çözümler bulmaya yardımcı oluyor.	43	30,3	60	42,3	25	17,6	9	6,3	5	3,5	2,11	1,02
Stresimi azaltıyor, beni rahatlatıyor.	54	38,0	62	43,7	17	12,0	6	4,2	3	2,1	1,89	0,92
Yalnızlık duygusundan uzaklaşmaya destek oluyor.	41	28,9	53	37,4	30	21,1	10	7,0	8	5,6	2,23	1,12
Bende bir gruba dâhil olma ve saygı görme duygusu oluşturuyor.	51	35,9	57	40,1	13	9,2	14	9,9	7	4,9	2,08	1,14
Okuma kulübü bana sosyal prestij duygusu da veriyor.	47	33,1	59	41,5	14	9,9	15	10,6	7	4,9	2,13	1,14

Üyeler, kulübün ilk iki sırada yer alan en güçlü ruhsal etkilerini “kendilerini genel olarak daha iyi, huzurlu ve mutlu hissetmelerine yardımcı olması” (%85,2) ve “psikolojilerine iyi gelmesi, psikolojik doyum sağlamaları” (%84,5) olarak belirtmişlerdir. Bu iki unsura karşılık gelen ortalama ve standart sapma değerleri ($\bar{x}=1,80$; $\sigma=0,87$), ($\bar{x}=1,82$; $\sigma=0,85$) de bu savı destekler niteliktedir. Okuma kulübünün ruhsal açıdan yüzde seksenlerin üzerinde görülen diğer olumlu etkileri de üyeler tarafından sırasıyla (kesinlikle katılıyorum ve katılıyorum seçenekleri itibariyle) “hayata daha olumlu (pozitif) bakmaya yardımcı olması” (%83,1), “stresi azaltması ve rahatlatması” (%81,7) biçiminde dile getirilmiştir. Üyelerin dörtte üçe yakın bölümü de okuma kulübünün “bir gruba dahil olma ve saygı görme”, “sosyal prestij sağlama”, “yaşam sorunlarıyla daha güçlü ve bilinçli biçimde baş etmeye destek olma”, “sorunlara daha akılcı ve doğru çözümler bulmaya yardımcı olma” yönlerinden etkili olduğunu kabul etmişlerdir. Üyeler tarafından okumanın en son sırada görünen olumlu ruhsal etkisi ise “yalnızlıktan duygusundan uzaklaşmaya destek olması”dır. Ancak bu etkiyi kabul edenlerin oranı dahi %66,3’dür. Üyelerin en büyük bölümünün (%21,1) kararsız kaldıkları ruhsal etki de yine budur. Fikir belirtmekte ikinci sırada kararsız kalınan diğer etki de “yaşam sorunlarıyla daha güçlü ve bilinçli biçimde baş etmeye destek olma” konusundadır. Genelde çok düşük (yüzde onların altında) görünen “katılmıyorum” seçeneklerinde en yüksek oranda dile getirilen ruhsal etkilerin de “Okuma kulübünün sosyal prestij duygusu vermesi” (%15,5) ve “bir gruba dâhil olma ve saygı görme duygusu oluşturması”dır (%14,8).

Boş zamanları değerlendirme alanının ruhsal sağlığı etkileyen bir alan olduğu söylenebilir. Üyelere kulübün bu konudaki etkileri de sorulmuştur. Alınan yanıtlara göre, üyeler bu katkıyı çoğunlukla “boş zamanlarını daha nitelikli (kaliteli) biçimde değerlendirme” (%88,1) ve “daha eğlenceli ve hoşlarına giden biçimde geçirme” (%79,5) olarak belirtmişlerdir. Kulübün, üyelere “boş zamanlarda daha az sıkılma” (%63,4)

ya da “boş zamanlarda ne yapacağını bilememe sorununu azaltma” (%60,5) açılarından katkılarının daha az olduğu anlaşılmaktadır.

Kişisel Gelişimdeki İşlevleri

Kişisel gelişime katkı okuma kulüplerinin genelde söz edilen önemli işlevleri arasında yer alır. Bu konuda ilgili veriler de Tablo 8’de özetlenmiştir.

Tablo 8. ODTÜMD Edebiyat Kulübü’nün Kişisel Gelişimdeki İşlevleri

İşlevler	Kesinlikle Katılıyorum		Katılıyorum		Kararsızım		Katılmıyorum		Kesinlikle Katılmıyorum		\bar{x}	σ
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%		
	Olaylara/durumlara eleştirel ve sorgulayıcı bakma ve değerlendirme becerimi artırıyor.	58	40,8	67	47,3	11	7,7	5	3,5	1		
Tartışma becerimi daha yapıcı ve verimli hale getiriyor.	55	38,7	70	49,3	14	9,9	3	2,1	0	0,0	1,75	0,72
Genel olarak kişiliğimi geliştirmeye katkıda bulunuyor.	55	38,7	72	50,8	9	6,3	5	3,5	1	0,7	1,77	0,78
Kendimi daha özgür hissetmemi ve davranmamı kolaylaştırıyor.	46	32,4	56	39,5	30	21,1	8	5,6	2	1,4	2,04	0,94
İnsanlara karşı daha hoşgörülü bakma ve davranma becerimi geliştiriyor.	46	32,4	77	54,2	16	11,3	1	0,7	2	1,4	1,85	0,76
Empatik bakma ve davranma becerimi güçlendiriyor.	51	36,0	78	54,9	11	7,7	1	0,7	1	0,7	1,75	0,69
Farklı fikir ve düşüncelere karşı daha hoşgörülü ve özgürlükçü bakmamı ve yaklaşmamı sağlıyor.	59	41,5	68	47,9	14	9,9	1	0,7	0	0,0	1,70	0,67
Kendimde daha önce fark edemediğim/gizli kalmış yönlerimi keşfetmeye cesaretlendiriyor.	50	35,3	59	41,5	23	16,2	8	5,6	2	1,4	1,96	0,93

Tablo 8 verilerine “kesinlikle katılıyorum” seçeneği bağlamında bakıldığında okuma kulübünün üyeleri için kişisel gelişim ile ilgili ilk üç sırada yer alan en önemli yararların “farklı düşüncelere hoşgörülü ve özgürlükçü yaklaşmak” (%41,5; $\bar{x}=1,70$; $\sigma=0,67$), “karşılaşılan durumlara eleştirel bakabilmek” (%40,8) ve “tartışma becerisi ve kişisel gelişim” (%38,7) alanlarında olduğu anlaşılmaktadır. “Katılıyorum” seçeneği ile birleştirildiğinde ise bu oranlar yüzde doksanlar ve üzerinde görünmektedir. Tüm işlevlerde “kararsızlık” ve “katılmıyorum” seçenekleri küçük oranlara sahiptir. Üyelerin önemli bir bölümü kulübün kendilerine empatik ve hoşgörülü yaklaşma becerilerini güçlendirme, bilmedikleri yönlerini keşfetme, özgür hissetme ve davranma açılarından da önemli katkılarda bulunduğunu belirtmiştir. Genel olarak kulübün, üyelerin kişisel gelişimlerini çeşitli açılardan olumlu etkilediği söylenebilir.

Dil ve İletişim Becerilerini Geliştirme İşlevleri

Okuma kulüplerinin okuma ile ilişkili en önemli işlevlerinden birisi de üyelerinin dil ve iletişim becerilerine olan katkılarıdır. Tablo 9 bu konudaki araştırma verilerini içermektedir.

Tablo 9. ODTÜMD Edebiyat Kulübü’nün Dil ve İletişim Becerileri ile İlgili İşlevleri

İşlevler	Kesinlikle Katılıyorum		Katılıyorum		Kararsızım		Katılmıyorum		Kesinlikle Katılmıyorum		\bar{x}	σ
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%		
	Genel olarak Türkçemi geliştiriyor.	67	47,2	55	38,7	15	10,6	5	3,5	0		

Sahip olduğum kelime sayısını (dağarcığı) artırıyor.	68	47,9	58	40,8	13	9,2	3	2,1	0	0,0	1,65	0,74
Daha güzel, düzgün ve etkileyici konuşmamı destekliyor.	63	44,4	53	37,3	22	15,5	4	2,8	0	0,0	1,77	0,81
Kendimi ve derdimi daha iyi ve kolay anlatmamı (ifade etmemi) sağlıyor.	58	40,8	55	38,7	22	15,5	5	3,5	2	1,5	1,86	0,90
Okuduğumu ve duyduğumu daha iyi, hızlı ve kolay anlamama katkıda bulunuyor	59	41,5	59	41,5	19	13,5	4	2,8	1	0,7	1,80	0,83
Yazma becerimi geliştiriyor.	49	34,6	57	40,1	26	18,3	7	4,9	3	2,1	2,00	0,96
İnsanlarla daha kolay iletişim kurma becerimi güçlendiriyor.	43	30,3	62	43,7	28	19,7	5	3,5	4	2,8	2,05	0,95
Farklı yapıdaki insanlarla iletişim kurma fırsatı yaratıyor.	48	33,8	72	50,7	18	12,7	4	2,8	0	0,0	1,85	0,75
Bir topluluk içinde konuşma-tartışma becerimi geliştiriyor.	45	31,7	62	43,7	27	19,0	5	3,5	3	2,1	2,01	0,92
Bir topluluk içinde konuşanları daha dikkatli ve saygılı biçimde dinleme becerimi geliştiriyor.	60	42,3	64	45,1	10	7,0	6	4,2	2	1,4	1,77	0,86

Tablo 9 verilerine göre, üyeler kulübün kendilerine dil becerileri açısından en önemli katkısını “kelime dağarcıklarını geliştirilmesi” olarak ($\bar{x}=1,65$; $\sigma=0,74$) belirtmiştir. Bu katkıya katıldığını ve kesinlikle katıldığını söyleyenlerin toplam oranı %88,7’dir. Bunu, %85,9 ile “genel olarak Türkçelerini geliştirme” etkisi izlemektedir. Bir başka deyişle, üyelerin çok büyük çoğunluğu hem genel olarak hem de özellikle kelime dağarcığı açısından kulübün çok önemli dilsel gelişim etkilerinin olduğunu düşünmektedir. Kulüp güzel konuşma, kendini daha iyi anlatma, okuduğunu daha iyi anlama, yazma becerilerini geliştirme gibi konularda da üyelere katkılar sağlamaktadır. Kulübün görece az etkili olduğu dil becerisi “yazma becerisi” olarak görünmekle birlikte yine de üyelerin yaklaşık dörtte üçü (%74,6) bu konuda da katkısının olduğunu belirtmiştir.

Üyelerin yaklaşık dörtte üçü (%74) kulübün genel olarak “insanlarla daha kolay iletişim kurma becerilerini güçlendirdiğini” dile getirmiştir. Bu oranda bir katkının önemli olduğu söylenebilir. Bu genel etkinin yanı sıra kulübün, iletişim becerilerine diğer açılardan etkisi konusunda üyelerin düşünceleri hem katılıyorum hem de katılmıyorum seçenekleri çerçevesinde olumlu görünmektedir. Bu konuda en yüksek katkının (%87,4) “dinleme becerisini geliştirme” olduğu, bunu “farklı yapıdaki insanlarla iletişim kurma fırsatı yaratma” (%84,5) ve “topluluk içinde konuşma-tartışma becerisini geliştirme” (%75,4) izlemektedir. Kısaca, kulübün, üyelerin hem dil hem de iletişim becerilerini güçlendirme etkisi olduğu anlaşılmaktadır.

Araştırmada elde edilen ve burada tablo olarak yansıtılmayan diğer bir veri grubuna göre, üyeler kulübün boş zamanları değerlendirmeleri ile ilgili en önemli katkısının “boş zaman geçirmeyi daha nitelikli ve daha eğlenceli-hoş hale getirmek” (%84,5) düşünmektedir. Özellikle “katılmama” oranlarına bakıldığında üyelerin “boş zamanlarda sıkılma ya da ne yapacağını bilememe sorunlarını azaltma” açısından kulübün katkısı görece daha düşük görünmektedir (%63,4-%60,5). Kısaca belirtmek gerekirse, üyelerin boş zamanları değerlendirme ya da bu zamanlarda sıkılma yönünde bir sorunlarının olmadığı ancak daha nitelikli biçimde değerlendirmelerinde kulübün etkisini kabul ettikleri anlaşılmaktadır.

Okuma ve Kütüphane Kullanma Alışkanlıklarını Geliştirme İşlevleri

Bu çalışmanın temel amacı ve yanıt aranan en önemli araştırma sorularından birisi ODTÜMD Edebiyat Kulübü’nün, üyelerinin okuma alışkanlıklarını nasıl ve hangi düzeyde etkilediğini ortaya koymak olarak belirlenmiştir. Araştırmamızda bu konuya ilişkin çeşitli açılardan veriler elde edilmiştir. Söz konusu veriler Tablo 10’da yer almaktadır.

Tablo 10. ODTÜMD Edebiyat Kulübü’nün Okuma Alışkanlığını Geliştirme ile İlgili İşlevleri

İşlevler	Kesinlikle Katılıyorum		Katılıyorum		Kararsızım		Katılmıyorum		Kesinlikle Katılmıyorum		\bar{x}	σ
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%		

Daha çok sayıda kitap, dergi vb. okumamı sağlıyor.	92	64,8	44	31,0	4	2,8	1	0,7	1	0,7	1,42	0,66
Okuma alışkanlığımı/kültürümü daha disiplinli ve düzenli hale getiriyor.	95	66,9	43	30,3	2	1,4	0	0,0	2	1,4	1,39	0,66
Okuma motivasyonumu artırıyor.	92	64,8	47	33,1	1	0,7	2	1,4	0	0,0	1,39	0,58
Okumaya daha çok zaman ayırmamı sağlıyor.	84	59,2	46	32,4	7	4,9	3	2,1	2	1,4	1,54	0,80
Okuma alışkanlığım ile ilgili olarak kendimi geliştirmek durumunda olduğumu hissettiriyor.	85	59,9	45	31,7	7	4,9	3	2,1	2	1,4	1,54	0,81
Okumayı yaşam biçimimin daha büyük ve güçlü bir parçası haline getiriyor.	78	54,9	54	38,1	5	3,5	3	2,1	2	1,4	1,57	0,79
Okuma alışkanlığımı daha derin, analitik ve eleştirel bir okuma becerisine dönüştürüyor.	101	71,1	37	26,1	2	1,4	2	1,4	0	0,0	1,33	0,58
Okumayı daha zevkli hale getiriyor.	88	62,0	49	34,5	3	2,1	1	0,7	1	0,7	1,44	0,65
Daha bilinçli kitap, dergi vb. seçmeme katkıda bulunuyor.	93	65,5	44	31,0	3	2,1	2	1,4	0	0,0	1,39	0,61
Daha önce okumadığım farklı konularda da kitap okumama neden oluyor.	106	74,7	34	23,9	2	1,4	0	0,0	0	0,0	1,27	0,48
Daha önce okumayı düşünmediğim yazarların da kitaplarını okumamı sağlıyor.	108	76,1	32	22,5	2	1,4	0	0,0	0	0,0	1,25	0,47
Farklı türde materyaller (dergi, sesli kitap, e-kitap vb.) de okumama neden oluyor.	58	40,8	58	40,8	14	10,0	10	7,0	2	1,4	1,87	0,95

Tablo 10 verileri incelendiğinde ve “kesinlikle katılıyorum” seçeneği çerçevesinde bakıldığında, üyeler, kulübün okuma alışkanlıklarına en büyük katkısını “Daha önce okumayı düşünmedikleri yazarların da kitaplarını okumalarını sağlamak” (%76,1), “daha önce okumadıkları farklı konularda da kitap okumalarına neden olmak” (%74,7) ve “Okuma alışkanlıklarını daha derin, analitik ve eleştirel bir okuma becerisine dönüştürmek” (%71,1) olarak belirtmişlerdir. Bu üç unsura karşılık gelen ortalama ve standart sapma değerleri ($\bar{x}=1,25$; $\sigma=0,47$), ($\bar{x}=1,27$; $\sigma=0,48$), ($\bar{x}=1,33$; $\sigma=0,58$), de bu belirlemeyi destekler niteliktedir. “Katılıyorum/kesinlikle katılıyorum” seçenekleri çerçevesinde söylemek gerekirse, okuma kulübünün, okuma alışkanlıkları açısından üyelere sağladığı yararlar oransal olarak sırasıyla şöyledir:

1. Daha önce okumayı düşünmedikleri yazarların kitaplarını okumalarını sağlaması (%98,6)
2. Daha önce okumadıkları farklı konularda kitap okumalarına neden olması (%98,6)
3. Okuma alışkanlıklarını daha derin, analitik ve eleştirel bir okuma becerisine dönüştürmesi (%97,2)
4. Okuma alışkanlıklarını daha disiplinli ve düzenli hale getirmesi (%97,2)
5. Okumayı daha zevkli hale getirmesi (%96,5)
6. Daha bilinçli kitap, dergi vb. seçmelerine katkıda bulunması (%96)
7. Daha çok sayıda kitap, dergi vb. okumalarını sağlaması (%94,9)
8. Okuma motivasyonlarını artırması (%94,9)
9. Okumayı yaşam biçimlerinin daha büyük ve güçlü bir parçası haline getirmesi (%93)
10. Okuma alışkanlığı ile ilgili olarak kendilerini geliştirmek durumunda olduklarını hissettirmesi (%91,6)

11. Okumaya daha çok zaman ayırmalarını sağlaması (%91,6)
12. Farklı türde materyaller (dergi, sesli kitap, e-kitap vb.) de okumalarına neden olması (%81,6)

Görüldüğü üzere, ODTÜMD Edebiyat Kulübü üyelerinin okuma alışkanlıklarına birçok açıdan ve çok yüksek düzeylerde olumlu katkılarda bulunmaktadır. “Kararsız olma” ve “katılmıyorum” seçenekleri çerçevesinde en çok dile getirilen katkı “farklı türde materyaller (dergi, sesli kitap, e-kitap vb.) de okumalarına neden olması”dır (%18,4). Bir başka deyişle, okuma kulübü, üyelerin farklı türde okuma materyallerine yönelmelerine “görece daha az” katkıda bulunmaktadır. Buna karşın, bu konuda üyelerin %81,6’sının katkı aldıklarını kabul etmeleri de son derece olumlu bir durumdur. Genel olarak bakıldığında, “kararsızım” ve “kesinlikle katılmıyorum/katılmıyorum” seçeneklerindeki oranların toplamı %5’leri geçmemektedir. Bu da kulübün üyelerin okuma alışkanlıklarına anlamlı düzeyde katkıda bulunduğunu gösteren diğer bir veri grubudur.

Okuma ve kütüphane kullanma, birbirini besleyen, etkileyen ve geliştiren alışkanlıklardır. Güçlü bir okuma alışkanlığının kütüphane kullanma alışkanlığını da olumlu yönde etkilemesi beklenir. Ya da etkin bir kütüphane kullanmanın okuma alışkanlığını güçlendireceği tahmin edilir. Kütüphane kurumu, okuma alışkanlığı açısından okuma materyali sağlama, güdüleyici ortam sunma, kütüphanecinin okuma rehberliği yapması vb. işlevlere sahiptir. Gerçekleştirdiğimiz araştırmada okuma kulübünün üyelerinin kütüphane kullanma alışkanlıklarını hangi düzeyde ve nasıl etkilediğine yönelik olarak elde edilen veriler Tablo 11’de sunulmuştur.

Tablo 11. ODTÜMD Edebiyat Kulübü’nün Üyelerin Kütüphane Kullanma Alışkanlıklarına Etkileri

İşlevler	Kesinlikle Katılıyorum		Katılıyorum		Kararsızım		Katılmıyorum		Kesinlikle Katılmıyorum		\bar{x}	σ
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%		
Bir kütüphaneye üye olmama neden oldu.	18	12,7	24	16,9	20	14,1	41	28,9	39	27,5	3,42	1,38
Kütüphaneye daha çok gitmemi, oradan daha çok yararlanmamı sağlıyor.	19	13,4	24	16,9	26	18,3	38	26,8	35	24,6	3,32	1,37
Kütüphaneden daha çok kitap ödünç almama neden oluyor.	16	11,3	27	19,0	24	16,9	40	28,2	35	24,6	3,36	1,34
Kütüphanelere ilişkin algım ve bakışım olumlu anlamda değiştiriyor.	28	19,7	30	21,1	28	19,7	31	21,8	25	17,6	2,96	1,39

Tablo 11’de yer alan verilere göre, okuma kulübü, üyelerin kütüphane kullanma durumlarını güçlü bir biçimde etkilememektedir. ODTÜMD Edebiyat Kulübü, üyelerinin kütüphanelere ilişkin algı ve bakışını belirli oranda (%40,8) değiştirirse de onların üçte birden az bölümü kulübün kütüphaneye üye olma (%29,6), kütüphaneye daha çok gitme/yararlanma (%30,3) ve kütüphaneden daha çok kitap ödünç alma (%30,3) durumlarını olumlu yönde etkilediğini belirtmiştir. Bu konularda “kararsızım” ve “kesinlikle katılmıyorum/katılmıyorum” seçeneğini işaretleyen üyeler büyük çoğunluğu oluşturmaktadır. Kısaca belirtmek gerekirse, okuma kulübünün üyelerinin kütüphane kullanmalarına etkisi diğer işlevlerine göre çok daha düşük görünmektedir. Tablo 11’de belirtilen ortalama ve standart sapma değerleri de genel anlamda bu saptamayı desteklemektedir. Bu durumun üyelerin okuyacakları kitapları edinmek için genelde ekonomik bir sorun yaşamadıklarından kaynaklandığı söylenebilir.

ODTÜMD Edebiyat Kulübü’nün İşleyiş ve Uygulamaları Hakkında Üyelerin Düşünceleri

Her okuma kulübü gibi ODTÜMD Edebiyat Kulübü de etkinliklerini belirli ilkeler ve kurallar çerçevesinde gerçekleştirmektedir. Üyelerin bu ilke, kural, yaklaşım, uygulamalar ve genel olarak işleyiş hakkındaki düşüncelerini ortaya koymak araştırma açısından önemli görülmüştür. Buna ilişkin veriler Tablo 11’de yer almaktadır.

Tablo 11. Üyelerin ODTÜMD Edebiyat Kulübü'nün İşleyiş ve Uygulamaları Hakkındaki Düşünceleri

Edebiyat kulübünün işleyiş ve uygulamaları	Doğru buluyorum		Kararsızım		Doğru bulmuyorum		\bar{x}	σ
	n	%	n	%	n	%		
Gönüllülük temelli oluşması	141	99,3	1	0,7	0	0,0	1,01	0,08
Alınan kararlarda ortak görüş birliği sağlanması	114	80,3	27	19,0	1	0,7	1,20	0,42
Kulübün belirli ilke ve kurallarının olması	137	96,5	5	3,5	0	0,0	1,04	0,18
Üyeler arasındaki fikir anlaşmazlıklarına saygı gösterilmesi	142	100,0	0	0,0	0	0,0	1,00	0,00
Yöneticinin otoritesine saygı duyulması	114	80,3	27	19,0	1	0,7	1,20	0,42
Okunacak kitap seçim yöntemi	129	90,8	12	8,5	1	0,7	1,10	0,32
Etkinlikler için belirlenen süre aralığı (ayda bir kez)	117	82,4	18	12,7	7	4,9	1,23	0,52
Etkinlikler için belirlenen başlangıç zamanına uyularak geç kalınmaması	133	93,7	6	4,2	3	2,1	1,08	0,35
Etkinliklere düzenli katılım sağlanması	131	92,3	10	7,0	1	0,7	1,08	0,30
Etkinlik sırasında diğer üyelere karşı saygılı olunması	126	88,7	16	11,3	0	0,0	1,11	0,32
Etkinlik için belirlenen süreye sadık kalınması	141	99,3	1	0,7	0	0,0	1,01	0,08
Katılımcılara eşit söz hakkı verilmesi	136	95,8	6	4,2	0	0,0	1,04	0,20
Ortamın huzurunu bozan kişiyi gruptan çıkarmak yerine birkaç hak verilmesi	125	88,0	15	10,6	2	1,4	1,13	0,38
Okumalar dışında etkinlikler de yapılması	114	80,3	22	15,5	6	4,2	1,24	0,52

Tablo 11 verilerine göre, üyelerin kulübün işleyişi ile ilgili düşüncelerinin son derece olumlu olduğu anlaşılmaktadır. Üyeler 14 başlık altında gruplandırılan kulüpteki yaklaşım ve uygulamaların 8'ini %90'ların üzerinde, 6'sını da %80'lerin üzerinde doğru bulmaktadırlar. "Üyeler arasında fikir anlaşmazlıklarına saygı gösterilmesi" (%100), ($\bar{x}=1,00$; $\sigma=0,00$), "gönüllülük temelli olması" (%99,3) ve "etkinlik için belirlenen süreye sadık kalınması" (%99,3) üyeler tarafından en yüksek düzeyde onaylanan uygulamalardır. "Kulübün belirli ilke ve kurallarının olması" (%96,5), "katılımcılara eşit söz hakkı verilmesi" (%95,8), "etkinlikler için belirlenen başlangıç zamanına uyularak geç kalınmaması" (%93,7), "etkinliklere düzenli katılım sağlanması" (%92,3) ve "okunacak kitap seçim yöntemi" (%90,8) yüksek oranlarda doğru bulunan diğer uygulamalardır. "Okumalar dışında etkinlikler yapılması"na ilişkin %80,3'lük onaylanma oranı diğer uygulamalar göre daha düşük görünmektedir.

Üyelerin uygun bulmada en yüksek oranda kararsız kaldıkları konular "alınan kararlarda ortak görüş birliği sağlanması" (%19), "yöneticinin otoritesine saygı duyulması" (%19) ve "okumalar dışında etkinlikler de yapılması"dır (%15,5). Çok düşük oranlarda da olsa doğru bulmadıklarını dile getirdikleri iki uygulama "etkinlikler için belirlenen süre aralığı (ayda bir kez)" (%4,9) ve "okumalar dışında etkinlikler de yapılması"dır (%4,2). Tablo verilerine dayanarak, ODTÜMD Edebiyat Kulübü üyelerinin kulübün genel işleyiş, ilke, kural ve uygulamalarından son derece memnun oldukları ve doğru buldukları söylenebilir.

Tartışma ve Sonuç

Betimleme yöntemi ile gerçekleştirilen ve verileri anket tekniği ile toplanan araştırmada elde edilen verilere göre kulüp üyeleri orta yaş üzeri, yüksek eğitimli, ağırlıklı kadın, büyük bölümü Ankara'da yaşayan, mühendis, doktor ve emekli bireylerdir.

Üyelerin tümü okuma alışkanlığına sahiptir. Üstelik bu alışkanlık çoğunlukla güçlü olarak nitelendirilebilecek düzeydedir. Üyeler bu alışkanlığın gerektirdiği biçimde düzenli olarak ve genellikle kişisel gelişim, bilgilenme, boş zamanları değerlendirme-eğlenme ve ruhsal destek sağlama amaçlarıyla kitap okumaktadırlar. Birden fazla türde kitap okuyan üyeler, ilk sırada çoğunlukla roman-öykü, bilim kitapları, biyografi, şiir, deneme ve sanat kitaplarını tercih etmektedirler. Onlar okuyacakları kitapları genellikle okuma kulübünün önerisiyle seçmekte ve çoğunlukla satın almaktadır. Kitap tercihi ve edinmede kütüphanenin etkisi çok düşüktür.

Okuma kültürünün önemli bir parçası olarak kabul edilen kütüphane kullanma alışkanlığı konusunda

üyelerin durumu olumsuz görünmektedir. Onların çok büyük bölümü bir kütüphaneye üye değildir ve kütüphane kullanmamakta ya da az kullanmaktadır.

Okuma kulübü, üyelerin sosyalleşme süreçlerini olumlu yönde etkileyerek, önemli yararlar sağlamaktadır. Kulüp, onlara özellikle, daha bilinçli arkadaşlıklar kurma-sürdürme, yeni arkadaşlar edinme ve arkadaşlarla ortak kültürel-sanatsal etkinliklere katılma konularında katkılarda bulunmaktadır. Üyeler, kulübün genel olarak onların daha sosyal bir insan olma durumlarını desteklediğini, sosyal beceri ve kapasitelerini artırdığını kabul etmektedir.

Kulüp, üyelere çeşitli açılardan entelektüel katkılar sağlamakta, özellikle, onların hayatla ilgili bazı konulara ilişkin farkındalık, anlama, okuma, yazma, düşünme ve sorgulama süreçlerini desteklemektedir. Üyelerin, kültür, sanat ve edebiyata olan ilgi ve isteklerini artırma, kulübün entelektüel bir ortam olması, kültür-sanat etkinliklerine daha bilinçli katılım sağlamayı desteklemesi, bağımsız öğrenme becerilerini geliştirmesi gibi yararlar da kulübün entelektüel katkıları olarak öne çıkmaktadır.

Okuma kulübü, üyelerinin ruhsal durumlarını olumlu yönde etkilemektedir. Üyeler kulüp etkinlikleri sayesinde kendilerini genel olarak daha iyi, huzurlu ve mutlu hissetmektedir. Kulüp onların psikolojilerine iyi gelmekte, psikolojik doyum sağlamalarına neden olmaktadır. Ayrıca kulübün hayata daha olumlu (pozitif) bakmalarına yardımcı olması, stresi azaltması ve rahatlatması, bir gruba dahil olma ve saygı görme duygularını güçlendirmesi, sosyal prestij sağlaması, yaşam sorunlarıyla daha güçlü ve bilinçli biçimde baş etmeye, sorunlara daha akılcı ve doğru çözümler bulmalarına yardımcı olması yönünde etkileri de bulunmaktadır. Kulüp onların aynı zamanda boş zamanlarını daha nitelikli, eğlenceli ve hoşlarına gidecek biçimde değerlendirmelerine katkıda bulunmaktadır.

Okuma kulübü üyelerin kişisel gelişim süreçlerini de desteklemektedir. Bu bağlamda, kulüp farklı düşüncelere hoşgörülü ve özgürlükçü yaklaşmak, karşılaşılan durumlara eleştirel bakabilme ve tartışma becerisi ve kişisel gelişimlerine olumlu etkilerde bulunmaktadır. Ayrıca, kulübün onlar için empatik ve hoşgörülü yaklaşma becerilerini güçlendirme, bilmedikleri yönlerini keşfetme, özgür hissetme ve davranma açılarından da önemli katkıları söz konusudur.

Kulüp, üyelerin dil becerilerini geliştirme alanına kelime dağarcıklarını artırma, genel olarak Türkçelerini geliştirme, güzel konuşma, kendilerini daha iyi anlatma ve okuduklarını daha iyi anlama bağlamında önemli katkılar sağlamaktadır. Kulübün önemli etkilerinin bulunduğu bir diğer alan iletişim becerileri alanıdır. İnsanlarla daha kolay iletişim kurma becerilerini güçlendirme, dinleme becerilerini geliştirme, farklı yapıdaki insanlarla iletişim kurma fırsatı yaratma ve topluluk içinde konuşma-tartışma becerilerini güçlendirme kulübün üyelere iletişim becerileri açısından sağladığı önemli yararlardır. Kulübün, üyelere boş zamanlarını değerlendirme ile ilgili en önemli katkısı “boş zaman geçirmeyi daha nitelikli ve daha eğlenceli-hoş hale getirme” yönünde olmaktadır.

Okuma kulübü, üyelerinin okuma kültürlerini/alışkanlıklarını olumlu yönde etkilemektedir. Kulübün okuma alışkanlığı açısından üyelere yaptığı katkılar özellikle daha önce okumayı düşünmedikleri yazarların kitapları ile daha önce okumadıkları farklı konularda kitap okumalarına neden olması, okuma alışkanlıklarını daha derin, analitik ve eleştirel bir okuma becerisine dönüştürmesi ve daha disiplinli, düzenli ve zevkli hale getirmesi, daha bilinçli kitap, dergi vb. seçimlerine katkıda bulunması, okuma motivasyonlarını artırması açılarından önemlidir. Ayrıca üyeler, kulüp sayesinde daha çok sayıda kitap, dergi vb. okumakta, okumayı yaşam biçimlerinin daha büyük ve güçlü bir parçası haline getirmekte, okuma alışkanlıkları ile ilgili olarak kendilerini geliştirmek durumunda olduklarını hissetmekte ve okumaya daha çok zaman ayırmakta, farklı türde kaynaklar (dergi, sesli kitap, e-kitap vb.) da okumaktadır.

ODTÜMD Edebiyat Kulübü'nün, buraya kadar sıralanan alanlarda görülen yüksek düzeydeki olumlu etkileri üyelerin kütüphane kullanımları üzerinde görülmemektedir. Bir başka deyişle, kulübün, kütüphane kullanımını destekleme açısından üyelere katkısı görece düşüktür. Bu düşüklük hem kütüphanelere ilişkin algı ve bakışın değişmesi hem de kütüphaneye üye olma, kütüphaneye daha çok gitme/yararlanma ve kütüphaneden daha çok kitap ödünç alma açılarından söz konusudur. Üyeler özellikle ekonomik güçleri ve

okuma ortamı yaratma olanakları nedeniyle kütüphanelere çok fazla gereksinim duymamaktadır.

Üyeler kulübün çeşitli ilke, kural, yaklaşım ve uygulamalarından çok memnundurlar. Üyeler arasında fikir anlaşmazlıklarına saygı gösterilmesi, kulübün gönüllülük temelli olması, etkinlikler için belirlenen süreye sadık kalınması üyeler tarafından en çok memnun olunan uygulamalardır. Kulübün belirli ilke ve kurallarının olması, katılımcılara eşit söz hakkı verilmesi, etkinliklere düzenli katılım sağlanması ve okunacak kitap seçim yöntemi beğenilen diğer uygulamalardır.

Araştırmamızda ulaşılan sonuçların literatür özetinde aktarılan çalışmaların sonuçları ile genelde uyumlu olduğu, sadece okuma kulüplerinin kütüphane kullanma durumuna etkileri açısından tam olarak uyuşmadığı söylenebilir. Öte yandan, ODTÜMD Edebiyat Kulübü, üyelerinin sosyal, kültürel, ruhsal, entelektüel yaşamları, kişisel gelişim ve dil-iletişim becerileri ile okuma kültürleri/alışkanlıklarını olumlu yönde etkilemektedir.

Çalışma sonuçlarına dayanarak bazı önerilerde bulunulabilir. Özellikle eğitim-kültür alanındaki kamu ve sivil toplum kuruluşları okuma kulüplerinin çabalarını cesaretlendirmeli, desteklemeli ve genişletmelidir. İlk ve ortaöğretim düzeyindeki okullarda öğretmenler bu konuda duyarlı olmalı ve okuma kulüpleri kurulmasını teşvik etmeli, öğrencilerle birlikte çalışmalıdırlar. İlgili uzmanlar ve kuruluşlar okuma kulüplerinin ilke, kural ve uygulamaları ile ilgili yol gösterici kılavuz vb. yayınlar üretmelidir. Okuma kulüpleri ile ilgili bilimsel toplantı ve proje çalışmaları da gerçekleştirilmelidir.

ODTÜMD Edebiyat Kulübü belirli aralıklarla üyelerinden anket, görüşme vb. yollarla kulüp işleyişi ve uygulamaları hakkında geri bildirimler almalı, kendisini sürekli geliştirmeye çalışmalıdır. Özellikle araştırma verileri ile görülen kulübün kütüphane kullanmaya ilişkin görece düşük etkisi irdelenmeli ve okuma kulübü-kütüphane ilişkileri güçlendirilmeye çalışılmalıdır. Ayrıca bir kulüp yönergesi hazırlanması hem kendi kurumsallığı hem de diğer kulüplere yol göstericilik açısından yararlı olacaktır. Her kulübün özelleşmiş/kendine özgü üyeleri olduğundan başka okuma kulüpleri üzerine de bilimsel araştırmalar yapılarak sonuçlar karşılaştırılabilir.

Yazarların Beyanı

Araştırmacıların katkı oranı beyanı: Bu çalışmada sentezlenme, raporlama ve düzeltmelerin gözden geçirilmesi birinci yazar tarafından; alan kaynaklarının taranması, verilerin elde edilmesi ve girişi, tabloların oluşturulması, istatistiksel analizler ile makalenin biçimsel düzenlemeleri ikinci yazar tarafından gerçekleştirilmiştir.

Etik Kurul Kararı: Hacettepe Üniversitesi Etik Komisyonu'nun 28.7.2021 tarih ve 00001676809 sayılı kararınca uygun bulunmuştur.

Çatışma beyanı: Araştırmacılar herhangi bir çıkar çatışması beyan etmemişlerdir.

Destek ve teşekkür: Verilerin elde edilmesinde önemli desteği ve yardımı için ODTÜMD Edebiyat Kulübü kurucusu ve halen yöneticisi olan Şule İzgi Şahin'e çok teşekkür ederiz.

Kaynaklar

- Addington, A. H. (2001). Talking about literature in university book club and seminar settings. *Research in the Teaching of English*, 36(2), 212-248.
- Alghamdi, D. J. (2001). *The effect of using book clubs to improve literacy and build a learning community among underperforming elementary students* [Yayınlanmamış yüksek lisans tezi]. Toronto Üniversitesi.
- Appleman, D. (2006). *Reading for themselves: How to transform adolescents into lifelong readers through out-of-class book clubs*. Portsmouth, NH: Heinemann.
- Aslan, S. (2020). Türkiye'de sivil toplum. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 9(31), 260-283.
- Barajas, K. E. (2016). Eight books to promote reading: Experiences from a book club in grades 4-7. *New Review of Children's Literature and Librarianship*, 22(1), 15-35. <https://doi.org/10.1080/13614541.2016.1120058>

- Barbato, D. N. (2019). *Using critical literacy with 4th and 5th graders in a book club format* [Yayınlanmamış yüksek lisans tezi]. Rowan Üniversitesi.
- Bellamy, K. M. (2001). *Effects of a student book club on third graders' literacy attitudes and performance* [Yayınlanmamış yüksek lisans tezi]. Rowan Üniversitesi.
- Çingı, H. (1990). *Örnekleme kuramı*. Ankara: Hacettepe Üniversitesi.
- Dail, A., McGee, L. M., & Edwards, P. A. (2009). The role of community book club in changing literacy practices. *Literacy Teaching and Learning*, 13(1-2), 25-56.
- Duffy-Hester, A. M. (1999). Teaching struggling readers in elementary school classrooms: A review of classroom reading programs and principles for instruction. *The Reading Teacher*, 52(5), 480-495.
- Flood, J. (1994). *Teacher book clubs: A study of teachers' and student teachers' participation in contemporary multicultural fiction literature discussion groups*. Athens, Ga: National Reading Research Center.
- Habermas, J. (1997). *Kamusalığın yapısal dönüşümü/strukturwandel der öffentlichkeit*. İletişim Yayınları.
- Harmon, J. M., & Wood, K. D. (2001). Talking about books in content area classrooms: The T.A.B. book club approach. *The Middle School Journal*, 32(3), 51-56. <https://doi.org/10.1080/00940771.2001.11495278>
- Huber, S. U. (2008). *A Study of the Perception of book club members reading multicultural literature: A quantitative analysis* [Yayınlanmamış doktora tezi]. Akron Üniversitesi.
- Hull, G. & Schultz, K. (2001). Literacy and learning out of school: A review of theory and research. *Review of Educational Research*, 71(4), 575-611. <https://doi.org/10.3102/00346543071004575>
- Jacobsohn, R. W. (1998). *The reading group handbook: Everything you need to know, from choosing members to leading discussions*. Hyperion.
- Julian, S. (2018). *Book club experiences, engagement, and reading compensatory strategy use for people with aphasia* [Yayınlanmamış yüksek lisans tezi]. Miami Üniversitesi.
- Kağıtçıbaşı, Ç. (2010). *Günümüzde insan ve insanlar. Sosyal psikolojiye giriş*. 12. bs. İstanbul: Evrim Yayınevi.
- Kong, A., & Fitch, E. (2002). Using book club to engage culturally and linguistically diverse learners in reading, writing and talking about books: Classroom discussion led to improved comprehension for these students *The Reading Teacher*, 56, 50-62.
- Literacy Circles Resource Center. (2010). <http://www.litcircles.org/Overview/overview.html>
- Manguel, A. (2014). *Okumanın tarihi*. İstanbul: YKY.
- Morgan-Witts, D. (2015). *Book clubs in the USA*. Strategic Library, BookBrowse, LLC. https://www.libraryspot.net/LPN/1015/SL_Oct15_2.pdf
- ODTÜ Mezunları Derneği. (2021, 8 Mart). <https://www.odtumd.org.tr/edebiyat-kulubu>
- OKUYAY Platformu. (2019). Türkiye okuma kültürü araştırması. İstanbul: OKUYAY Platformu/Türkiye Yayıncılar ve Yayın Dağıtımçıları Birliği Derneği. <http://okuyayplatformu.com/wp-content/uploads/2020/02/okuma-kulturu-arastirmasi.pdf>
- OKUYAY Platformu. (2020). Okuma kulüpleri. İstanbul: OKUYAY Platformu/Türkiye Yayıncılar ve Yayın Dağıtımçıları Birliği Derneği. http://okuyayplatformu.com/wp-content/uploads/2020/12/OkumaKulu%CC%88pleri_Kitapcik_WEB.pdf
- Öner, U. (2007). Bibliyoterapi. *Cankaya University Journal of Arts and Sciences*, 1(7), 133-150.
- Övgü Tüzün, H. (2018). Jane Austen okumak: Jane Austen Kitap Kulübü romanında kendini keşif yolculukları. *Trakya Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 8(16), 137-149. doi:10.33207/trkede.493548

- Raphael, T., Pardo, L., Highfield, K., & McMahon, S. (1997). *Book club: A literature-based curriculum*. Small Planet Communications. Lawrence.
- Raphael, T. E., & McMahon, S. I. (1994). Book club: An alternative framework for reading instruction *The Reading Teacher*, 48(2), 102-116. doi:10.1598/RT.48.2.1
- Scharber, C. M. (2009). Online book clubs: Bridges between old and new literacies practices. *Journal of Adolescent and Adult Literacy*, 52(5), 433-437.
- Scharber, C. M. (2009). *Online book clubs for the net generation* [Yayınlanmamış doktora tezi]. Minnesota Üniversitesi.
- Smith, S. & Galbraith, Q. (2011). Library staff development: How book clubs can be more effective (and less expensive) than traditional trainings. *College & Undergraduate Libraries*, 18(1), 170-182. <https://doi.org/10.1080/10691316.2011.577700>
- Sönmez, S. (2021). Okuma kulüplerinin okuma kültürüne katkısı başlıklı konuşma (19.01.2021). <https://www.youtube.com/watch?v=gzEGJojblwM>
- Şahin, Ş. İ. (2021, 8 Mart). TRT Ankara Radyosu kitap kulübü programı. <http://radyo.trt.net.tr/podCast.aspx?OID=b94e5497-1259-4009-8e81-f41db3714889&OIDIslem=0691b603-2e42-44f0-917f-b13eb607c3ad>
- The Structure of the Book Club Program. (2021, 23 Ocak). <http://www.smplanet.com/planetbookclub/about>
- Thomas, T. (2017). *Engaging teachers in a book club to discuss issues of cultural diversity* [Yayınlanmamış doktora tezi]. Pittsburgh Üniversitesi.
- Tüzün Gerçek, M. (2021). Kitap kulübü. <http://radyo.trt.net.tr/podCast.aspx?OID=b94e5497-1259-4009-8e81-f41db3714889&OIDIslem=b6385927-86c2-43ec-8d5b-ae41cd49e5fb>
- Tyler, J. E. (2014). *The people who do 'this' in common: Book clubs as 'everyday activists'*. [Yayınlanmamış doktora tezi]. Tennessee Üniversitesi.
- Wang, Y.-C. (2016). *Exploring culturally and linguistically diverse students' identities in an afterschool book club* [Yayınlanmamış doktora tezi]. Iowa Üniversitesi.
- Yıldız, M. C. (2008). *Kahvehane Kültürü*. İstanbul: Beyan Yayıncılık.
- Yılmaz, B. (1990). *Okuma alışkanlığı ve Yenimahalle İlçe Halk Kütüphanesi* [Yayınlanmamış yüksek lisans tezi]. Hacettepe Üniversitesi.
- Yılmaz, B. (2021). Okuma kültüründe kütüphanelerin yeri başlıklı konuşma (19.01.2021). <https://www.youtube.com/watch?v=Wk3Yd6sjxE>
- Yılmaz, M. (2014). Bilgi ile iyileşme: bibliyoterapi. *Türk Kütüphaneciliği*, 28(2) 169-181.

EXTENDED ABSTRACT

Introduction

Creating and strengthening the reading culture, which is a multidimensional complex process in which many social, economic, cultural, educational, technological, spiritual, and similar factors play a role, is of great importance in terms of individual and social development. Policies, practices, and efforts to develop reading culture need to consider and examine every element that plays a role in this process. Reading clubs, which come together voluntarily and regularly perform various reading activities, are community organizations that can play an important role in the creation and development of reading culture. Reading clubs socialization, supporting intellectual-cultural development and education, enriching the field of leisure and entertainment, protecting and improving mental health (bibliographic therapy), gaining and developing a critical view, supporting library culture, strengthening language and communication skills, contributing to personal development presentation, social prestige, and satisfaction, etc. in addition to its general functions, it has the effect of strengthening the reading culture with its different dimensions.

While there are many studies conducted in the world on reading clubs, which have emerged in the world a few centuries ago and continue their existence with serious functions in western societies, the number of scientific studies on this subject in Turkey seems to be extremely low.

Method

The purpose of this study, which was carried out using the descriptive method, is "to reveal the effects of the METUAA Literature Club on the social, cultural, spiritual, intellectual lives, personal development, and language-communication skills of the members and their reading cultures/habits." The problem of working within the framework of this determined purpose formatted as "How does the METUAA Literature Club affect the social, cultural, spiritual, intellectual lives of its members, their personal development and language-communication skills, and their reading cultures/habits?". The main research question of the study is of formatted as "How does METUAA Literature Club affect the reading cultures/habits of its members?". The sub-questions of the study are as follows:

1. How does METUAA Literature Club affect the socialization processes of its members?
2. How does METUAA Literature Club affect the intellectual lives of its members?
3. How does METUAA Literature Club affect the cultural lives of its members?
4. How does METUAA Literature Club affect the personal development processes of its members?
5. How does METUAA Literature Club affect the spiritual (psychological) lives of its members?
6. How does METUAA Literature Club affect the language and communication skills of its members?
7. How does METUAA Literature Club affect the library usage habits of its members?
8. What do METUAA Literature Club members think about the club's operation and principles?

Within the framework of the determined purpose, problem, and research questions, the research hypothesis was formed as " METUAA Literature Club positively affects the social, cultural, spiritual, intellectual lives, personal development, and language-communication skills of its members and their reading cultures/habits". Registered members of of the METUAA Literature Club were included in the scope of this study. The club has a total of 1645 registered members. The research data were obtained by an electronic survey applied to the club members in August-October 2021 A total of 142 members responded to the survey prepared by us, which was sent to all registered members. The reliability level of the survey for the functions of the METUAA Literature Club was tested with Cronbach's Alpha analysis. A value of 0.70 and above in Cronbach's Alpha analysis indicates that the questions are reliable. The Cronbach Alpha coefficient (α) found by removing questions about demographic variables in the survey is 0.957. This value indicates that the survey is highly

reliable. SPSS 21.0 statistical package program was used for the analysis of the research data.

Results

According to the findings of the research, while all of the members have the habit of reading, most of them are not members of a library and do not use the library or use it less. The reading club supports their socialization status, increases their social skills and capacities, and provides them with intellectual contributions in various aspects. The club is good for their psychology, provides psychological satisfaction, and supports the development processes. The club makes significant contributions to improving the members' language skills, increasing their vocabulary, improving their Turkish in general, speaking well, expressing themselves better, and better understanding what they read. The club has a positive effect on strengthening the members' ability to communicate with people more easily. Members are very satisfied with the club's various principles, rules, approaches, and practices. It has been understood that the results of this research are compatible with the results of other studies in the literature, except those related to library use.

Conclusion

The main focus of this study is to investigate the effect of the METUAA Literature Club on the reading and library usage cultures/habits of the members. In general, the reading club positively affects the reading culture/habits of its members. The contributions of the club to the members in terms of reading habits reveal that the club encourages the members for reading books on different subjects they have not read before, especially by authors they did not think to read before. The club also effects on turning reading habit into a deeper, analytical and critical reading skill and makes it more disciplined, organized and enjoyable, and facilitates more conscious selection of books, journals, and resources. It has been understood that it is important in terms of increasing the reading motivation of the members. In addition, members thanks to the club read more books, magazines, etc, make reading a bigger and stronger part of their lifestyle, feel that they have to improve themselves in terms of reading habits, devote more time to reading, and read different types of resources (magazines, audiobooks, e-books, etc.). On the other hand, the contribution of the METUAA Literature Club to its members in terms of supporting the use of the library is relatively low. This lowness is related to both the change in perception and view towards libraries and the factors of being a member of the library, going to/using the library more, and borrowing more books from the library. METUAA Literature Club periodically receives surveys, interviews, etc. from its members should receive feedback on the club's functioning and practices, and should try to improve itself continuously. The relatively low effect of the club on using the library, especially seen with the research data, should be examined.